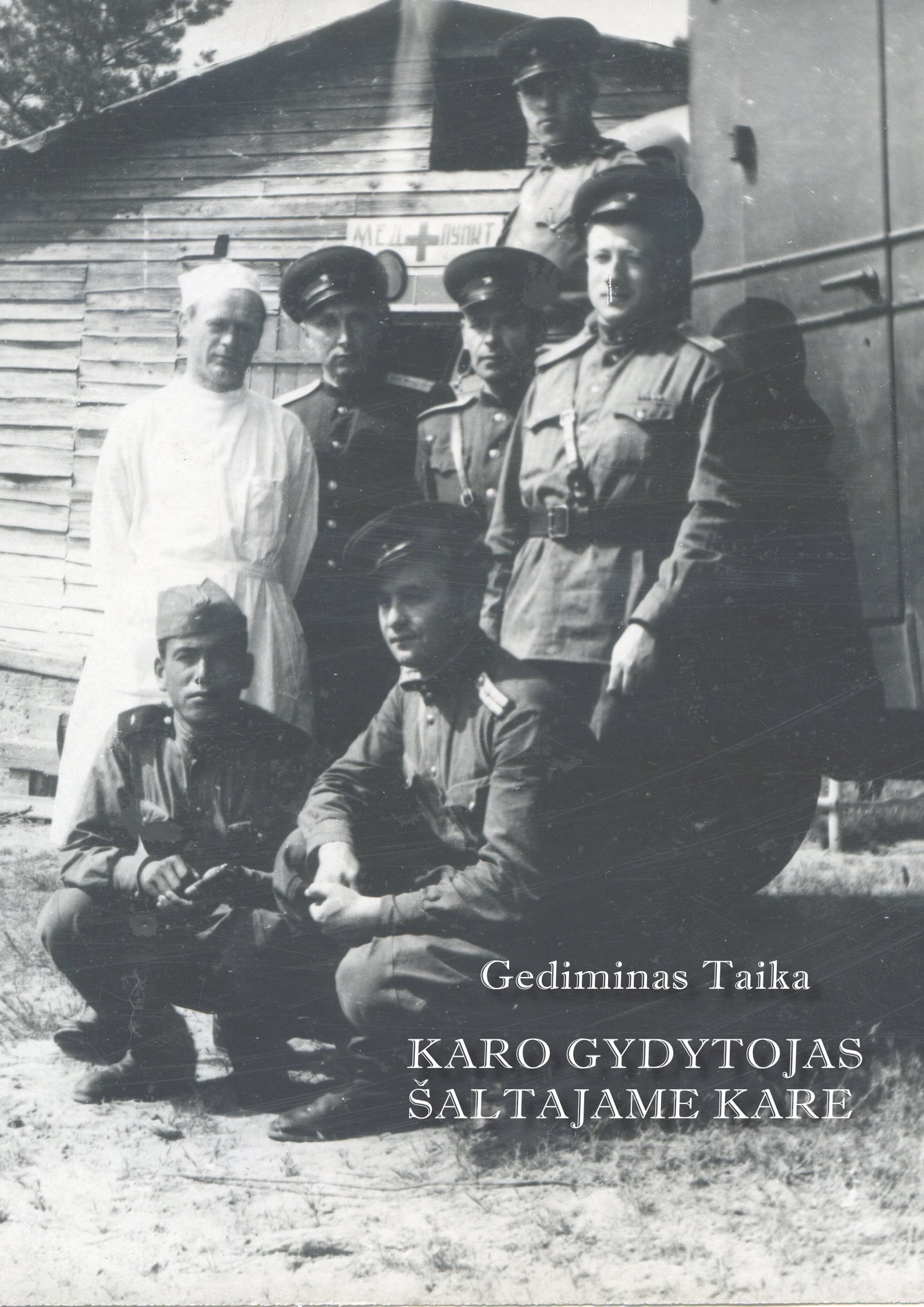

Gediminas Taika

KARO GYDYTOJAS
ŠALTAJAME KARE

Gediminas Taika

KARO GYDYTOJAS
ŠALTAJAME KARE

Prisiminimų apysaka

AUTORIUS

Gediminas Taika

REDAKTORĖ

Janina Valančiūtė

SUMANYTOJA

Regina Vaišvilienė

MAKETUOTOJA

Ingrida Bučionytė

© LIETUVOS MEDICINOS BIBLIOTEKA, 2016

ISBN 978-9986-763-41-3 (elektroninis)

ISBN 978-9986-763-42-0

Nugalėjo pašaukimas tapti gydytoju ir mokslininku. Norėjau gerai pažinti žmogų ne vien dvasiškai per meną, bet ir fiziškai. Meilė ir valingi jausmai - svarbiausi nuostabūs žmogaus sparnai į gražią ateitį.

Gediminas Taika

T u r i n y s

Leidėjų žodis	7
Pratarmė	8
Priverstinis šaukimas į kariuomenę	10
Nepaklusnus naujokas pulko gydytojas granitiniame Vyborge	15
Perkėlimas tarnauti į zenitinių patrankų dalinį Ostrove	23
Patirtis Kauno kareivinių medicinos punkte	36
Stažuotė Rygos apygardos karo ligoninėje	40
Atleidimas iš kariuomenės pačiam reikalaujant	43
Medicininis gyvenimas nešant karo gydytojo kuprą	45
Aerodromo kryžkelė – dar ne gyvenimo pabaiga	48

Leidėjų žodis

Prieš dešimtmetį ilgametis bibliotekos skaitytojas ir bičiulis dr. Mečys Stukonis paprašė perskaityti savo prisiminimus „Karo gydytojas šaltajame kare“ ir „pareikšti autoritetingą“ nuomonę apie rašinį. Tuomet man patikėjęs rankraštį apysakos autorius siekė likti anonimiškas. Dabar, kai gerbiamo autoriaus jau nebėra, nusprendėme paslapties šydą praskleisti ir nurodyti tikrąją autoriaus pavardę.

Kodėl gerbiamas daktaras kreipėsi būtent į mus? Gal todėl, kad visada pabrėždavo bibliotekos ir jos darbuotojų svarbą išsilavinusio žmogaus gyvenime. Teko ne kartą išsikalbėti įvairiausiais klausimais ieškant informacijos ar tiesiog šiaip aktualia kasdiene tema.

Tas didžiulis pasitikėjimas mums būdavo geriausias darbo įvertinimas. Perskaitėme rankraštį. Išsakėme savo nuomonę. Nemažai diskutavome, kad reikėtų šiek tiek sutrumpinti, kai kurias pasikartojančias vietas išimti, kur ir kaip būtų galima pabandyti atspausdinti. Tuo metu dar neturėjome elektroninės leidybos įgūdžių. Beieškant tinkamo sprendimo bėgo laikas. Vieną dieną sužinome, kad ilgametis mūsų skaitytojas ir įdomus pašnekovas jau paliko mus visam laikui. Vienas rankraščio egzempliorius taip ir liko bibliotekoje.

Po kelerių metų su kolegėmis nusprendėme, kad vis tik reikėtų šiuos prisiminimus, ištaisius tik rašybos ir kitas spausdinimo klaidas, pateikti visiems skaitytojams bent virtualioje erdvėje. Gal po kurio laiko ir kitoks sprendimas atsiras. Tuo labiau, kad apie gydytojų tarnybą kariuomenėje nėra daug žinių. Prisiminimai apima aštuonerių metų laikotarpį tuoj po Antrojo pasaulinio karo.

Teksto redakciją atliko kolegė Janina Valančiūtė, o elektroninio leidinio maketą parengė Ingrida Bučionytė. Viršelio nuotrauka iš autoriaus asmeninio archyvo.

Regina Vaišvilienė
Lietuvos medicinos biblioteka

Pratarmė

Kariuomenė - despotų ir politikų įrankis, o žmonės joje - mašinos dalelės ir patrankų mėsytė. Kariuomenės daliniai (armijos, pulkai, kuopos) šioje tvirtoje, bet ne visada darnioje, valstybinėje formuotėje yra panašūs į civilines valdymo sistemas. Todėl generolai neretai ir neatsitiktinai kartais valdo ir valstybes, kur atsiranda atitinkama tvarka, neretai pereinantį į žiaurią naikinančią diktatūrą. Kariuomenėje medicinos tarnyba, ypač karo metu, užima gana svarbią vietą. Įvairiuose padaliniuose dirba karo gydytojai ir medicinos personalas. Organizuojami hospitaliai bei kiti įrenginiai. Daugelis gydytojų jau medicinos studijų metu taip pat ruošiami karo tarnybai. Baigiant studijas jiems suteikiami jaunesnio karininko laipsniai. Taip buvo mūsų šalyje Sovietų Sąjungos okupacijos metu. Karo gydytojas ne tik dalyvauja fronte, bet ir taikos metu nesnaudžia šiltame patalėlyje. Jis susiduria su įvairiais komplikuotais, pagrįstais ir nepagrįstais skundais, negalavimais bei ligomis, šaltomis bei karštomis žaizdomis, taip pat šautinėmis, gydymu ir kitais kareiviškais reikalais, kaip eiliniai patikrinimai, rikiuotės, apavo bei aprangos tikrinimas, maisto ragavimas. Kariuomenės aplinkoje nuolat sukasi matomas ir nematomas gyvenimas su juokais ir ašaromis lydimas griežto karinio statuto. To negali išvengti ir civilinio raugo karo gydytojas, neragavęs jokios karinės mokyklos, kaip pavyzdžiui, aš.

Karo gydytojo pavadinimą ankstyvoje vaikystėje išgirdau iš motinos. Ji, 14 metų mergaitė, buvo paviliota ir išvežta iš gūdaus kaimo į tolimą ir svetimą Peterburgą. Tarnavo pas išdidų caro kariuomenės karo gydytoją – generolą, kuris, kaip motina pasakojo, net neleido jai gerti kiek nori geros arbatos. Gal todėl ji greitai metė tarnaitės darbą ir tapo tekstilės fabriko darbininke. Nors šiam darbo pakeitimui galėjo būti ir kitų priežasčių. Kodėl ji taip greitai pabėgo nuo to generolo ar jo tarnų? Motinai iki grįžimo į kaimą dar teko dirbti darbininke Petrogrado ir Rygos tekstilės fabrikuose. Ar tas tolimos Petrogrado praeities generolo - karo gydytojo atvejis nebuvo ženklas - įspėjimas, kad ir aš tapsiu karo gydytoju su tragikomiško gyvenimo vaizdais ir vingiais. Taip ir įvyko. Motina, kaip man atrodė kartu gyvenant, nebuvo labai laiminga ištekėjusi. Ji persikėlė į Kauną, kur su mano tėvu

trumpai tegyveno, nes jis greitai mirė. Mes su jaunesniu broliu Kaziu užaugome rusų caro kariuomenės buvusios stovyklos teritorijoje prie fortų, kur apsigyveno tėvai, išsimokėtinai nusipirkę žemės sklypą. Mažiukai broliukai iki kelių braidėme giliose VIII forto pievų žolėse ir riešutavome dideliame griovyje, kur augo lazdynai. Tas griovys turėjo „bravoro“ pavadinimą, nes jo gale buvo uždaryto seno alaus bravoro patamsėjusių raudonų plytų pastatai.

Pradinius mokslus įgijau Vilijampolės, tuomet vadinamoje, Grigiškienės, mokykloje Kaune. Po „Aušros“ gimnazijos įstojau į Kauno Valstybinio universiteto Medicinos fakultetą, kurį baigęs tapau gydytoju. Po biurokratiško paskyrimo trumpai dirbau Šiauliuose onkologu ir antraeilėse pareigose srities patologoanatomu. Karinio komisariato prievarta buvau paimtas į kariuomenę. Jokie prašymai nemobilizuoti nepadėjo, nors jau buvau priimtas į onkologinę aspirantūrą. Tuometinio sovietinio Leningrado karinėje apygardos valdyboje „savanoriškai“ buvau apiformintas karo gydytoju, skambiai pridedant, jei atsisakysiu vykti į Vyborgą, tai atsidursiu Sachaline.

Dar iki medicinos studijų, būdamas skautu, neretai girdėjau karo gydytojo vardą. Skautus globojo Nepriklausomos Lietuvos kariuomenė. Mes mokėmės teikti pirmąją medicinos pagalbą ir neretai patys nevengėme susipažinti su tikrais ginklais galvodami, kad gali tekti juos panaudoti ir žengti okupuoto Vilniaus vaduoti, o ne tik apie Amerikos Laukinių vakarų kaubojus svajoti. Skautų organizacija visada mokė ir tebemoko jauną ir seną žmogų prasmingai gyventi, Dievą, tėvynę ir artimą mylėti, jiems padėti atlikti gerus darbus. Tai Lietuvos skautų sąjungos šūkiai. Tarptautiniu mastu yra įvairių pakeitimų ir papildymų. Skautų mokymai gerai papildo šeimos ir mokyklos auklėjimą. Skautai realiai nugalėję didelius ir mažus sunkumus gyvenime, drąsiai žengia dvasinio ir fizinio tobulėjimo keliu. Jiems ir kariuomenė ne tragedija, o vyriškumo mokykla. Kad svajonės apie tobulesnę visuomenę taptų tikrove, o griauinantieji žmoniją karšti karai vis daugiau virstų šaltais arba paliktų tik diskusijomis apie būtinas taikias reformas, o žmonių

žudynės taptų tik klaikiais sapnais.

Tą žmogaus auklėjimo ir gyvenimo įvairiausio patyrimo mokymo organizaciją vertinu, gerbiu ir myliu. Su šia gera visuomenine organizacija niekada nesirengiau skirtis. Ji ypač svarbi buvo vaikystėje ir jaunystėje, kai teko rinktis gyvenimo kelius ir siekti tikslo. Skautų organizacija tvirtai prigijo visame pasaulyje nežiūrint rasinių, tautinių ir kitų svarbių žmonės skiriančių požymių ir papročių bei tradicijų. Neatsitiktinai po pusamžio Ženevoje buvo įkurta ir suaugusių skautų organizacija, kuri tampriai žengia kartu su jaunaisiais. Buvau ir esu iki dabar tik skautu.

Priverstinis šaukimas į kariuomenę

Medicina man buvo šventas mokslas, prasmingas tiesiogiai žmogui skirtas darbas ir specialisto gydytojo, mokslininko ateitis. Tačiau, gyvenime netrūko ir audrų su viesulais, kurie apgriovė mano pašaukimą. Lemtingos sovietmečio okupacijos metais buvo daug sujauktos, beprasmės ir žmogų visapusiškai žlugdančios priverstinės veiklos.

Mokyti stengiausi kiek tik pajėgiau geriau. Atlikinėčiau galimus ir negalimus gyvenimo eksperimentus. 1950 metais baigiau Kauno valstybinio universiteto Medicinos fakultetą su pagyrimu (ne tik baigiau vien penketais diplome, bet tokiais pažymiais mokiausi visus penkerius metus). Nežiūrint intensyvaus mokymosi, studijų metu pakako mokslinės veiklos draugijose bei etatinio darbo (laborantas medicinos įstaigose bei pareigūnas Sveikatos apsaugos ministerijoje), meno saviveikloje universitete ir fakultete (choras, tautiniai šokiai) ir net sportinės saviveiklos (stalo tenisas – iki fakulteto čempiono). Būtina dar pridurti, kad jau studijuodamas mediciną pirmame ir antrame kursuose, dar tebebuvau etatinis Operos ir baleto teatro baleto šokėjas. Nedaugelis tikėjo tokio užimtumo realiomis galimybėmis.

Sąmoningai, su savimi kovodamas, traukiausi iš jaunystėje pamėgto teatro meno. Tada teko daug diskutuoti su giliai mąstančiais menininkais ir draugais. Diskutavome teatre ir ant aukštų Nemuno slaitų. Nugalėjo pašaukimas tapti gydytoju ir mokslininku. Norėjau gerai žmogų pažinti ir fiziškai, o ne vien dvasiškai per meną. Žmogus gali daug atrasti ir suprasti, bet taip pat sugriauti ir

tvirčiausias ribas. Jis turi ypatingų galių nesustabdomai skverbtis į nežinomą ir amžinybę. Meilė ir valingi jausmai - svarbiausi nuostabūs žmogaus sparnai į gražią ateitį.

Gyvenime dažnai netikima įvairiais stebuklais, o jie vyksta ir vyks. Žmogus apie savo dvasines ir fizines jėgas mažai nusimano. Jis neretai jas netinkamai bando bei naudoja. Sovietinėje santvarkoje man teko įvairių gyvenimo išbandymų atlikti bei patirti. Padėjo ne tik geri žmonės, bet ir laiminga lemtis. Žinių įprastai sėmiausi iš kelių šaltinių. Ruošiausi naudodamas specialias metodikas. Liaudiška socialinė prigimtis bei demokratiniai idealai neabejotinai padėjo, o gyvenimo sunkumai užgrūdino. Vaikystės ir jaunystės metais sąlyginai patirta vadinama laisvė namuose ir gatvėje turėjo nemažai įtakos mano formavimuisi. Tėvo netekau labai anksti, dar ikimokykliniame amžiuje. Mama mūsų, dar mažyčių dviejų broliukų, laisvės nevaržė, o tam ji daug dirbdama mažai ir laiko turėjo, nes nuo ryto iki vakaro dirbo sunkiausius juodus darbus „Rambyno“ restorane ir kitose valgyklose (valytoja, virtuvės pagalbinė darbuotoja ir kt.). Mama fizinio auklėjimo (mušimo botagu) mums niekada nenaudojo, o kaimynų vaikai už nepaklausymus ir su malkute į kailį gaudavo besivaikant juos aplink krosnį.

Aš dažnokai laimingai iš padėties išsisukdavau kartais ir tuomet, kai nesitikėjau. Manau, kad tam tikrais atvejais tikrų ar tariamų priešų pagarbą įgijau, nes stengiausi tiesiai ir garbingai kovoti. Pagrindinių principų neišsižadėjau. Pasitaikė provokatorių, kurie atšokdavo nuo manęs, kaip vandens lašai nuo žąsyčių. Pavyzdžiui, jie bandė pasitikrinti, ar aš nebandau studentus atkalbėti stoti į komjaunimą, ar nežaidžiu dvigubų žaidimų, ar nepalaikau ryšių su partizanais ir kt. Yra buvę ir taip. Buvau paskirtas studentų miško kirtėjų brigadininku, mat esu dirbęs tokius darbus, kai slapsčiausi miške nuo nacistinių (fašistinių) vokiečių okupantų. Kertant su studentais mišką sovietiniais laikais nakvodavome pamiškės klojimuose ir jų pašonėse susirinkę vakarais skambiai padainuodavome ne tik patriotines dainas, bet ir religines giesmes. Aš ne tik nestabdžiau to daryti, bet ir prisidėdavau. Gyvenome ne tik praeitimi, bet ir ateitimi.

Vėliau įsitikinau, kaip tie mano „draugai“ ar „priešai“ primityviai ir nesuprasdami norėjo iškraipyti mano išreikštas

gyvenimiškas, filosofines mintis apie galimus neprognozuojamus pasąmonės poveikius bei kai kuriuos nesuprantamus gyvenimo reiškinius. Su tikrais gerais draugais, ypač siauresniame rate, tas ir kitas problemas giliai aptardavome. Dauguma dėstytojų tų ypatingų problemų vengdavo, o kai kurie jas tyliai apeidavo. Stiprūs, giliau galvoję ir populiari dėstytojai tas problemas mums primindavo, ir tai dažniausiai darydavo netiesiogiai.

Baigęs medicinos fakultetą buvau „tremiamas“ į provincijos miestą - Šiaulius, kur turėjau pradėti administracinės srities gydytojo onkologo ir patologinės anatomijos specialisto darbą, o kartais pavaduoti net teismo ekspertą. Pirmiausia, buvo skaudu, kad nepaliko ne tik dirbti, bet ir pasistažuoti stambiose Kauno klinikose, bet net ir labai įtikinamai prašant iš viso neleido dirbti Kaune. Mat, nepaklusau kai kurių Medicinos fakulteto vadovų raginimams įstoti į komjaunimą ir vykdyti ydingus sovietinius pavedimus. Studijų metu dirbau laborantu, bet dėl politinių sumetimų iš tų pareigų buvau atleistas ir paragavau preparatoriaus bei krosnių kūrenimo darbo. Krosnis vokiečių karo belaisviai buvo suremontavę patologinės anatomijos ir kitų skyrių patalpose. Reikia atskleisti, kad laboranto darbą buvau praradęs, nes atsisakiau viešai Didžiojoje fakulteto auditorijoje Stalinui, kaip saulei, pagyros ir garbinimo laišką skaityti. Studijų metu įgijau ir kitokio įvairaus „apsunkinančio“ karjerą patyrimo. Žmonių darbinė pažanga ne vien gerais darbais grindžiama.

Labai gerai mokydamasis pagalvodavau, kad tai padės po studijų pasilikti dirbti Kaune, kur gyveno sena motina ir turėjau ne tik jai, bet ir kitiems artimiems žmonėms padėti. Todėl prašiau palikti Kauno klinikose nors trumpam pasistažuoti. Skirstymo komisija ir kiti man švelniai davė suprasti, kad trūksta vieno dalyko, t.y. tuo metu vadinamos raudonosios duonos knygelės (komunistų partijos nario dokumentas). Tuo tarpu, aš niekada jokioje politinėje partijoje nedalyvavau ir nesirengiau dalyvauti ir vadinamoje komunistų, kuri buvo labai toli praktiškai nuo jos pavadinimo. Nepavyko jai sukurti jokios socializmo santvarkos. Vyko įvairiausias žmogaus fizinis ir dvasinis žlugdymas.

Šiauliuose, neišdirbęs nei dviejų metų, spėjau visapusiškai pasikrikštyti medicininiame darbe. Įgijau pirminio patyrimo ne tik dirbdamas bendru onkologu, patologoanatomu. Mirusius ligonius

skrosdavau gerokai po pietų, po stacionaro ir poliklinikos darbų. Truputį dirbau chirurgu. Tai buvo rytinis darbas stacionare po dažnų neramių naktinių budėjimų. Susidurdavau ir su teismo medicina, kai Šiaulių srityje nebūdavo nei vieno teismo mediko. Teko rūpintis ir „Raudonojo kryžiaus“ draugija. Spėjau pasiruošti ir išlaikyti aspirantūros egzaminus ir buvau priimtas į ją Lietuvos mokslų akademijos Onkologijos ir eksperimentinės medicinos institutą. Turėjau būti išsiųstas keleriems metams į Leningrado Onkologijos institutą, kur dirbo tuo metu geriausi specialistai onkologai, įskaitant garsų akademiką N. Petrovą. Bet netikėta lemtis sutrukdė patekti į gražų miestą prie Nevos - Šiaulių karinis komisariatas prievarta prikerė karo gydytojo antpečius. Karinio komisariato kapitonas Skripkinas spėjo taip „suskripkuoti“ aspirantūros žingsnelius. Jis man bjauriai pareiškė, kad nedejuočiau, nes vis vien būsiu paimtas į kariuomenę. Leningrado karinėje apygardoje išdidus viršininkas prie Skripkino garsaus pareiškimo man dar įsakmiai ir skambiai pridėjo, kad jeigu nesutiksiu vykti į Vyborgą, tai atsidursiu Sachaline. Sutikau pasirašyti, kad į kariuomenę stoju savanoriškai, nes be kitų reikalų dar rūpėjo ir Kaune namuose palikta viena sena geroji motinėle. Sutikau savanoriškai vykti dirbti kariškiu į Vyborgą galvodamas, kuo greičiau pasiliuosuoti iš tos karinės vergijos ir sugrįžti į Vilnių dirbti onkologo praktinį ir mokslinį darbą. Tai pavyko padaryti tik po didelių pastangų ir lengvinančių aplinkybių po „didžiojo tėvo“ Stalino mirties. Kariškiu tarnavau beveik šešerius metus. Tai buvo ypatingas gyvenimo pažinimas. Nesitikėjau, kad sovietinėje kariuomenėje sutiksiu nemažai gerų žmonių ir net draugų. Tarp jų buvo nemažai asmenų įvairiai patekusių į kariškių gretas ir pergyvenančių savo likimą, panašiai, kaip aš.

Kaune dirbau eiliniu chirurgu, kol buvo įkurtas naujas savarankiškas onkologijos institutas ir mane, kaip buvusi onkologą, pakvietė ten dirbti organizacinio metodinio skyriaus vedėju, nes buvęs karo gydytojas jau netiko klinikiniam onkologo darbui, kuriam visą laiką ruošiausi ir buvau jau net truputį patyręs. Dar kurį laiką dirbau antraeilėse pareigose ir chirurgu, bet dėl gausių ir ypač ne pagal paskirtį darbų, teko beveik visai atsisveikinti su klinicine onkologo specialybe ir palaipsniui tapti onkologu organizatoriumi ir epidemiologu ne tik praktiku, bet ir mokslininku. Teko pasinaudoti

kai kuriais naujais epidemiologo privalumais, pradėjau intensyviai ieškoti žmogaus vėžio priežasčių, dirbti net tarptautiniu mastu ir bendradarbiauti su gerais specialistais atliekant kompleksinius vėžio tyrimus.

Darbas Vyborge motorizuotame tankų pėstininkų pulke buvo palyginti trumpas, bet gausus civilinio gydytojo kariuomenėje pirmaisiais pergyvenimais. Po didžiųjų karų miestas pavirtęs beveik vienais griuvėsiais. Jame negausūs ir beveik vien iš Rusijos atvykę gyventojai. Keistokos buvo buto paieškos. Skurdūs pavieniai kambarėliai išlikusiuose nameliuose. Pavyzdžiui, aš jaunas leitenantukas užėinu į vieną tokį namelį. Mane sutinka palyginti jauna moteriškė. Ji sutinka išnuomoti kambarį ir parodo lovą. Į mano klausimą, kur ji gyvens, parodo prie kitos sienos kitą lovą. Manau, kad padėtį teisingai įvertinau, ir padėkojęs išėjau. Tai buvo viena simpatiška iš tuometinio Vyborgo mokytojų. Užėjęs į kitą vargingą namelį radau taip pat jauną vienišą moteriškę, bet jau turinčią ikimokyklinio amžiaus mergaitę. Ji man pasiūlė erdvų sutvarkytą kambarį ir pati išsikėlė su mergaite į taip pat erdvią virtuvę. Moteris buvo paprasta darbininkė, bet maloni ir kultūringa. Man pas ją gyventi patiko. Man skirtoje erdvioje ir gerai sutvarkytoje svetainėje buvo daug didelių gėlių. Gera šeimininkė stengėsi man padėti ir kartais net valgį pagamindavo.

Aplinkui sugriautą Vyborgą buvo akmenuota suomiška graži ir įdomi gamta. Skalotos rausvo granito ežerų pakrantės su žaliomis skaitlingomis įvairiomis salelėmis jų viduryje. Kai kur vaizdai priminė mūsų Trakus. Tose salelėse karo sugriautų sodybų liekanos buvo apžėlusios puikiomis didelėmis ir stipriai kvepiančiomis pakalnutėmis. Išplaukęs romantiškai paplaukioti valtele su drauge, tų pakalnučių prisiskindavau pilną valtelę ir apsvaigdavau nuo jų kvapo. Pasitaikė, kai esant ežere toliau nuo kranto pasupdavo ir stipresnės bangos ir tekdavo išbandyti irklavimo sugebėjimus, kad su pakalnutėmis ir drauge neapvirsčiau su valtele. Atėjus žiemai gamta pasipuošė baltai ir apylinkės pavirto gerais slidinėjimo kalneliais. Slidinėjimo draugiją greitai papildė kaimynė buhalterė. Slidės padėjo su ja susipažinti ir tuos gerus slidinėjimo šlaitelius kartu išbandyti. Draugystė tęstis ilgiau negalėjo, nes mano gyvenimas Vyborge beveik apsiribojo ta žiema.

Mano kariško gyvenimo pradžia Vyborge taip pat pilna

netikėtumų. Po kareivines ilgokai vaikščiojau apsivilkęs tamsiai mėlynu paltuku ir tokios pat spalvos sulankstyta skrybėlaite, kol man intendantai parūpino tinkamą karišką uniformą, kurią ilgokai mokinausi nešioti pasitempiant, kad gražiai gulėtų. Dar ilgiau mane mokino, kaip ją reikia gerbti. Tačiau apie tai vėliau, nes pasakojimas ilgesnis ir beveik juokingas, o civiliui neįtikėtinas ir mažai pateisinamas. Pradėjau stebėti disciplinos prispaustus ir užguitus kareivėlius. Daugumas jų simpatiški ir neretai koridoriuose bei ant laiptų liūdnai susikaukę skaitė iš namų gautus laiškėlius. Prasidėjo mano, kaip karo gydytojo ambulatorinė ir sanitarinė veikla. Ambulatorinio darbo metu teko pradėti mokytis ir kaip kareivius simulantus gaudyti. Pirmas reikalingas ir vertingas pamokas gavau iš padėjėjų karo felčerių, kurie neretai buvo laipsniu už mane vyresni karininkai ir iš sanitarinių instruktorių seržantų. Yra nemažai ilgesnių istorijų, prie kurių sugrįšime vėliau.

Nepaklusnus naujokas pulko gydytojas granitiniame Vyborge

Atmintyje įstrigę raudoni traukinio garvežio ratai vaidenosi man ne tik Šiauliuose, kai po chirurginių operacijų bei kitų gausių darbų dieną ir naktį grįždavau tiesiog plikais geležinkelio bėgiais į Vertulių gatvėje nuomojamą vienišiaus kambarėlį. Taigi, teko šokinėti per bėgius nenustatytoje juos pereiti vietoje. Tada kildavo mintis, kad po tais baisiais traukinio, ypač garvežio, raudonais ratais galima išvengti negailestingo prievartinio ėmimo į kariuomenę.

Kapitonas, muzikine pavarde Skripkinas, Šiaulių kariniame komisariate vis kartojo: „Nedejuok, vis vien tave paimsime į kariuomenę“. Pagal studijas universitete aš buvau civilis gydytojas su jau nedideliu teoriniu, bei praktiniu onkologo pasiruošimu ir spėjęs įstoti į Lietuvos mokslų akademijos onkologinę aspirantūrą. Akademijos prezidentas su Peterburgo onkologijos institutu aptarinėjo į kurį jo skyrių aš galėčiau būti priimtas dirbti mokslinį darbą ir ruošti disertaciją. Taip pat buvau paskirtas antraeilėms pareigoms Šiaulių srities vieninteliu patologoanatomu, nes buvau dirbęs laborantu prof. J. Lašienės patologinės anatomijos katedroje daugiau kaip tris metus. Visa tai nepadėjo man paaiškinti

Šiaulių kariniam komisariatui, kodėl nereikėtų manęs, tikro civilio gydytojo ir tvirtai nusprendusio kūrybiškai dirbti onkologu, imti į kariuomenę. O po Kauną ir kitus stambius mūsų šalelės okupuotus miestus, laisvai vaikštinėjo be ankštų karinių uniformų Charkovo karo medicinos akademiją baigę gydytojai, įtakingų komunistinės partijos pareigūnų ar naujų sovietinių turtuolių sūneliai. Jie jau darbavosi kažkokiu būdu įsitaisę geros civilinės klinikose, nors kai kurie iš jų buvo menkai pasirusę specialistai ir smagiai su bokalu rankoje leido laiką. Jie plasnojo Stalino dėmėtos patamsėjusios saulės sparnais su šūkiu „laisvė ir lygybė“ virš tvarkos ir įstatymų. Tais, mūsų sovietinės okupacijos laikais vienas iš svarbiausių gerovės ir karjeros dievaičių buvo garsiai vadinamas „blatu“. Komisariato darbuotojų karininkų draugų tarpe, kaip man teko pastebėti, buvo gydytojas – „dainininkas“, kurio nelaukė kariška uniforma. Jie toliau alaus baruose garsiai ir nerūpestingai traukė įvairias populiarias to meto dainuškas.

Siaučiant rudens darganoms, žalsva traukinio gyvatėlė su garvežio raudonais dideliais ratais nudardino mane į tuometinio Leningrado (caro laikais, Peterburgo) karinės apygardos štabą. Mane atskirame kabinete priimančias karininkas, matyt susipažinęs su mano byla, kad aš nenoriu tarnauti kariuomenėje, pareikalavo pasirašyti dokumentuose, kad į kariuomenę įstojau savanoriškai. Pastebėjęs, kad nenoriu pasirašyti, jis tvirtai pridūrė: „Jei nepasirašysi, tai nukreipsiu ne į Vyborgą, o į Sachaliną“, ir paliko mane vieną kabinete apsigalvoti. Prieš mane ant stalo buvo jo, sąmoningai ar ne, palikti šaukimo į kariuomenę popieriai, kuriuos aš spėjau perskaityti. Pasirodo, kad Šiaulių karinės ligoninės viršininko (komisijos pirmininko pulkininko) išvada buvo tokia, kad mane šaukti į kariuomenę yra netikslinga. Jis žinojo, kad aš civilis gydytojas ir onkologas esu jau priimtas į aspirantūrą ir nenoriu tarnauti kariuomenėje. Tai buvo žmogiškas karinis viršininkas, o gal ir dėl to, kad pats buvo geras medikas. Taigi, turėjau netikėtą galimybę įsitikinti, kad nežiūrint ir tokių išvadų, būsiu vis vien imamas į kariuomenę. Apsigalvojau ir nusprendžiau laikinai prisitaikyti ir pasirašyti, kad savanoriškai tampu karo gydytoju.

Buva nukreiptas į Vyborgą, esantį netoli Leningrado. Pasielgiau taip, kad būčiau ne tik arčiau geros ir tarptautiniu mastu pagrįstai pagarsėjusios Peterburgo karo medicinos akademijos specialistų,

bet ir arčiau Vilniaus, senos motinos, brolio ir gerų draugų. Rūpėjo ateitis – tvirta visapusiškai onkologo specialybė ir stebuklingai žmogaus gyvenimą keičiantis mokslas. Svajojau tapti ne tik geru gydytoju praktiku, bet ir geru mokslininku, žinoma, neformaliai apiformintu ir taip tik vadinamu, kaip teko gyvenime stebėti ir skaityti geroje klasikinėje knygoje. Aš nusprendžiau iš karto pradėti visaip kovoti, kad kuo anksčiau būčiau atleistas iš kariuomenės ir grįžčiau į onkologiją, galėčiau tęsti praktinį ir mokslinį darbą. Ir būdamas kariuomenėje tam toliau ruošiausi. Ateityje pasitvirtino, kad pasiėlgiau teisingai ir vėliau sugebėjau tinkamai atsirevanšuoti už patirtą smurtą ir prarastą laiką. Turiu pasakyti, kad kariuomenėje sutikau ne tik gerų karininkų bendradarbių, bet ir tokių, kurie man padėjo nenustoti toliau mokytis. Mane priėmė į Pskovo pedagoginį institutą, kuriame pastudijavęs gavau politinės ekonomijos baigimo knygutę - diplomą. Tai buvo lyg pasiruošimas tolimesnei aspirantūrai. Sumažėjo galimų naujų egzaminų.

Vyborge pradėjau leitenanto karo gydytojo tarnybą. Pirmosios pareigos buvo jaunesnysis pulko gydytojas. Tarp išlikusių sugriauto buvusio suomių miesto, vadinto Vipuri, pastatų buvo ir senos dulkėtos raudonų plytų kareivinės, kuriose aš ilgokai slankiojau apsirengęs civilio drabužiais - tamsiai mėlynu paltuku ir tokios pat spalvos suglamžyta skrybėle, prie kurios tyčia keldavau dešinę plaštaką lyg atiduodamas karinę pagarbą, o tai, tiksliau tariant, buvo skautų ženklas – du ištiesti ir suglausti pirštai primaskuoti likusiais kiek sulenktais pirštais. Skautus galutinai pamilau būdamas „aušroku“, tai yra mokiausi geriausioje Kauno „Aušros“ berniukų gimnazijoje. Joje mokėsi įvairios socialinės kilmės mokiniai, kurie tarp savęs gražiai bendravo. Prie to aiškiai prisidėjo skautavimas. Skautauti pradėjau nuo jaunesnio skautuko, vadinamo „vilkiuku“, nuo antro mokyklos skyriaus. Skautija, tai gera visame pasaulyje pasiteisinusi ir priimta, nepolitinė ir nekarinė ne tik jaunimo, bet ir suaugusiųjų auklėjimo ir lavinimo organizacijų sistema. Ji visapusiškai ruošia žmogų gyvenimui. Tai buvo viena iš priežasčių, kad ir kariuomenėje nebijojau patarnauti ir naujo gyvenimo patyrimo įgyti. Skautu likau visą gyvenimą ir jokios okupacijos ar aplinkybės neatbaidė skautiškai kilti ranką pasisveikinti su kitais ir juos pagerbti. Vėliau neretai taip pakeldavau ranką ir prie gyvenime nenumatytos uniforminės

karinės kepurės, kuri, kaip prilipusi visada turėjo būti ant galvos nors spaudė ar slinko nuo galvos plaukai.

Prisimenu, kaip kartą karštą vasaros dieną einant per vieną Vyborgo skverą aš nusiėmiau kietą sunkią kepurę ir ją mosikuodamas nešiau dešinėje rankoje. Tai pastebėjo netoli vaikščioję kariniai patruliai. Jie pasikvietė mane ir pareikalavo parodyti raudoną karinį bilietą. Jie po patikrinimo man paaiškino, kad negalima taip nešioti karinės kepurės ir žadėjo kitą kartą nubausti, jei ji nebus ant pakaušio. O kūnelį kaitino ne tik saulutė, bet ir stačias kietas karinio švarko (kitelio) kaklelis. Vėliau man paaiškėjo, kad yra ir daugiau karinės uniformos negerbimo būdų ir ne tik menkų, bet ir labai ją niekinančių. Visada iškildavo mintelės, ar greitai besikeičiančios ir galingo poveikio madelės nevaržo žmogelio, ir ypač moterėles, panašiai, kaip ta uniforma ne tik mane, bet ir kitus kariškius. Kokie yra gyvi ir tvirti mados žingsniai ir prie jos pečių prisegti plasnojantys sparnai dar ją paskraidina. Disciplinuoti kariškiai taip pat neišvengia šio sunkiai apibrėžiamo reiškinių įtakos, ir uniformos kartais tampa laisvesnės. Net pridėtas prie jos kaklaraištis neturėtų smaugti. Paskutiniaisiais metais jis atpalaiduotas. Karinė uniforma greitai ir palyginti ženkliai pasikeitė.

Pakanka gyvenime neuniforminių daug kitų įvairaus pobūdžio smaugimų, kuriuos tvirtas ir principingas žmogus turi atlaikyti ir net įveikti. Tikras žmogus turi tobulėti ir nuolat budėti visą gyvenimą, kaip moko skautai. Ar tai tik ideali svajonė, kad žmonės mūsų žemelėje gali tapti seserimis ir broliais, nežiūrint jų įvairiausių skirtumų, pavyzdžiui, rasės, tautybės, socialinių skirtumų ir kt. Dėl žmonių suartėjimo visada reikia atkakliai kovoti ir kurti geresnį socializmą. Neretai svarstau kokią reikšmę mums, tikriems skautams, turi tautybė, pilietybė ar religija. Mes stipriai mylime tėvynę ir esame pasirengę dėl jos galvą paguldyti, bet tai mums netrukdo kitus žmones, kaip brolius mylėti. Visur yra gerų ir blogų žmonių. Su blogais darbais ir reiškiniais reikia kovoti, o geriems žmonėms neužmiršti padėti. Kokią ideologiją žmonijai dar reiktų sugalvoti, kad gražią ateitį jai užtikrinti? Visi mes žmonės ir laukiame ne vien Dievo malonės. Liaudies žmonių patarimai, kad reikia mokėti gyventi ir neskubėti senti. Skautais ne visi gali ir nori būti. Visi mes kartu turėtume kurti geresnį ir gražesnį gyvenimą.

Man tik ką atsidūrus Vyborge, įsispraudusiame tarp galingų

Suomijos uolų, akmenuotų šlaitų, gausių ežerų ežerėlių, papuoštų žaliuojančiomis salelėmis. Tarp miesto griuvėsių teko ieškoti kambarėlio, kad nereikėtų ilgiau gyventi pilkai dulkėtose kareivinėse. Pasibeldžiau į nemažai vienaaukščių tik ką pastatytų ar atsitiktinai išlikusių namelių duris, kol palyginti jauna mokytoja pasakė, kad galinti priimti į kambarėlį, kuriame aš stoviu. Į mano klausimą, kur ji bus, ji parodė prie sienos stovinčią lovą. Apsidairiau, ir prie kitos sienos pastebėjęs dar kitą lovą ir supratau, kad ji gyvens kartu. Gal ji jau įsivaizdavo, kad prieš ją stovi jaunas uniformuotas kariškis, kurį ji gali pavergti. Taigi, tada buvo toks gyvenimas. Mieste tuo metu be kariškių mažai vaikščiojo kitokių vyriškių. Vaikščiodamas toliau pagaliau radau namelį, kurį iš viso sudarė tik du kambarėliai. Mane vėl sutiko kita palyginti jauna simpatiška rusė, prie kurios glaudėsi maloni ikimokyklinio amžiaus mergytė. Supratau ir vėliau įsitikinau, kad toms moterėlėms, atvykusioms iš plačiosios Rusijos gyventi į naikinančio karo beveik visai sugriautą miestą, reikėjo prisitaikyti ir gyventi. Tarp jų buvo daug nekaltų moterėlių, kurios tame baisiame kare buvo netekusios mylimųjų ir į karą paimtų vyrų. Tokia buvo mane su mergaite sutikusi inteligentiška maloni moteris. Ji iš karto pasiūlė suteikti jaukią, švarią, sutvarkytą svetainę, kuri buvo ne tik tvarkinga ir švari, bet joje stovėjo nemažai gražių ir didokų gėlių. Moteris dar pridūrė, kad ji su mergaite gyvens pakankamai didelėje virtuvėje.

Krosnis buvo didelė ir apšildė abu kambarius. Toje virtuvėje taip pat netrūko gėlių. Neabejodamas toje svetainėje ir apsigyvenau. Gyvenau su ta maža šeimynėle gražiai jaukiai. Ta moteris su mergaitė man ne tik kad netrukdė ir rimtai su knygomis po darbo padirbėti, bet ir padėjo. Jos ne tik sutvarkydavo svetainę, bet kartais ir valgį pagamindavo. Būčiau su šia tvarkinga šeimininke ir ilgiau pagyvenęs, jei ne naujas priverstinis ištrėmimas ne į Sachaliną, bet į Ostrovo rajono pelkių zenitinės artilerijos dalinį, kuris saugojo bombonešių pulkus su sparnuotomis raketomis, pritvirtintomis po jų sparnais. Tuo būdu, iki naujo tolimesnio ištrėmimo, žiemiškame ir vasariškame Vyborge pragyvenau nepilnus metelius. Tačiau, per tą trumpą laiką pakako naujo nežinomo kariško gyvenimo įvairių pergyvenimų ir neįprasto patyrimo.

Motorizuoto tankų pulko kareivinėse mane intendantai apvilko nauja kariška leitenanto uniforma. Pradėjau susirgusius

ir praktiškai sveikus (pasitaikė simulantų) kareivėlius gydyti bei profilaktiškai juos stebėti ir sanitarinius reikalus tvarkyti. Kareivinėse gyveno ne švininiai kareivėliai, o pradėję bręsti vaikinai su jausmais ir protu, su savo siekimais. Mačiau jų veidelius, kai ant akmeninių laiptų sėdėdami ar drėgnus purvinus autus džiovindami skaitė iš namų gaunamus suglamžytus laiškėlius, o kartais knygeles. Kaip atskirti gerus ir blogus šauktinius kareivius, sveikus simulantus ir ligotus mane rimtai ir juokais mokino kapitonas felčeris ir prityręs seržantas, dirbantieji kartu su manimi sanitarinėje pulko dalyje - ambulatorijoje. Pats įsitikinau, kai kareiviai, atsisukę į mane nugara, man pastuksenus kumščiu į juosmenį, ramiai parodydavo į kurį ištiesto į priekį rankos pirštą gali „persiduoti“ skausmas. Žinoma, toks kareivėlis į atsineštą knygą sulaukdavo įrašo, kad jis neatleidžiamas nuo darbo, bet be eilės siunčiamas valyti ne tik virtuves, bet ir išvietes. Jis mūsų „sanitarinės svitos“ iš pulko ambulatorijos buvo palydimas ne užuojautos, bet aiškiausiomis pašaipos šypsenomis. Man ilgiau padirbėjus karo gydytoju teko stebėti ir daugiau visai nejuokingų apgaudinėjimo atvejų. Kartą, jau Ostrovo laukuose, gerai nuaugęs ir pakankamai simpatiškas kareivis rodė ant kairės blauzdos randą ir atkakliai skundėsi, kad jam skauda. Pareiškiau, kad tai visai ramus senas randas ir dabar nėra kaulų uždegimo atsinaujinimo klinikinio požymio. Tačiau jo atkaklaus prašymo paveiktas visgi pagaliau nutariau pasiūsti rentgeno nuotraukai į civilinę rajono ligoninę - keliolika kilometrų nuo dalinio. Pagal karinę tvarką lydėti turėtų viršila, bet jį paprastai surasti būdavo sunku. Įvyko visai neįtikėtinas dalykas, kad tas kareivis pardavė miestelio turguje savo apatinius baltinius, nusipirko butelį degtinės, kurį išgėrė ir vietoje to, kad grįžtų į dalinį, nusidangino į netolimą kaimą pas mergas. Kai mes jo iki tamsos nesulaukėme kariniame dalinyje, kuopa kareivių su automatais buvo pasiūsta jo ieškoti aplinkiniuose kaimuose ir grąžinti į dalinį. Taigi, su ginklais buvo sėkmingai baigtas šios kojytės gydymas.

Buvo daugiau įvairiausių nuotykių su simulantais. Vieno vasaros karinio lagerio ambulatorija buvo ant stulpų pakeltame lentiniame namelyje. Kartą priėmiau pagarsėjusį „sirguliavimu“ tamsiaodį nediduką kareiviuką, ir neradęs jokios ligos tiesiog atsineštame sąsiuvinyje užrašiau išvadą, kad jis be eilės būtų nukreiptas į darbą. Tas kareivėlis išeidamas iš ambulatorijos

perskaitė, kas parašyta atleidimų nuo darbo sąsiuvinyje ir pradėjo keiktis triaukščiais rusiškais bjauriausiais žodeliais, už kuriuos bjauresnių būti jau negali. Tą įkyrų simulantą nutildžiau savo rankomis. Jis buvo sugriebtas už apačioje sėdynės kabančio kelnių kapšo bei apykaklės ir nuo laiptelių nuskraidintas ant pievutės žolės nusiraminti. Aš taip pasielgdamas stiprokai išgąsdinau sergančius kareivius padedantį priiminėti kapitoną felčerį. Jis, supratęs mane, dar nepakankamai žinantį karinius statutus, paaiškino, kad reikėjo jį patį arba seržantą paprašyti, kad tą kareivuką skubiai išvestų iš ambulatorijos ir atitinkamai nubaustų. Tačiau, man pasisekė. Manęs už tą neteisėtą poelgį niekas nenubaudė, o kareivėlis, paskraidintas nuo laiptelių simuliantas, buvo visam laikui „išgydytas“. Taip sukaupiau atitinkamą ryžtingą patyrimą „malonioje“ karinėje tarnyboje. Dauguma žmonių žino ir supranta, kad simuliavimas kariuomenėje neapsiriboja, ir kova su tuo niekada nesibaigia.

Tarp Vyborgo griuvėsių stebuklingai buvo išlikusi suomių civilinė ligoninė. Kareivinės buvo greta tos ligoninės. Mane labai traukė joje pabuvoti ir medicininio patyrimo pasisemti. Net pro tvoros skylę buvo galima į tą ligoninę patekti. Jos draugiški chirurgai ne tik leido stebėti ligonius ir operacijas, bet jose taip pat dalyvauti asistuojant. Man, pradedančiam chirurgui, tai buvo tikrai smalsu ir naudinga. Tokie dalykai buvo brangūs ir vertingi ne tik chirurgams, bet taip pat kitiems gydytojams, tarp jų ir karo. Operacinėse pastebėjau dar nematytą, bet jau žinomą aplinką, pavyzdžiui, buvo šildomos operacinių sienos ir grindys, rankų plovimo kojiniai įrengimai ir kt. Durys taip tiksliai, sandariai užsidarinėjo ir buvo be plyšelių, kad atrodė yra padarytos ne iš medžio, o gero metalo. Aš jas iš smalsumo kartais net pačiupinėdavau ranka.

Vyborgo karo ligoninės pastatas.

Vyborge dar spėjau pergyventi ir malonių žiemos bei vasaros laisvalaikio dienelių. Žiemą ant slidžių po apylinkių uolėtų šlaitų sniegynus, o vasarą su laiveliu supantis ant ežerėlių bangų. Kaimynė jauna buhalterė kartais prie tų pramogų prisidėdavo. Su ja susipažinau slidinėdamas. Vasarą pakalnutės, priskintos iš ežerėlių

salelių, kur nesenai dar gyveno suomiai, netilpdavo į laivelį. Jų nameliai sugriauti per karų audras. Liko tik buvusiuose darželiuose tebeaugančios stambiais baltais varpeliais skambančios pakalnutės. Geros darželių žemelės pakako, kad jos aplinkui plačiai išplistų. Puikių pakalnučių žiedai buvo neįprastai dideli ir labai kvapnūs. Jos giliai įsmigo mano jaunoje atmintyje lyg nuostabūs sapnai.

Prieš įsakymo tvarka išgrūdant į Ostrovo pelkes dar pergyvenau vasaros karo manevrus prie Manerhaimo linijos įtvirtinimų, likusių nuo Suomijos karo su Sovietų Sąjunga. Suomiai prie jos sulaikė milžino kaimyno armiją. Iki tų manevrų dar buvo išlikę apgriuvę apkasai su bunkeriais, iš kurių viename man teko įsirengti medicinos punktą, kuriame budėjome su felčeriu ir seržantu instruktoriumi. Stogelis buvo kiauras todėl užklupus lietučiui mus aplydavo, ir po to dar ilgai varvėdavo ant mūsų medicininių įrengimų. Kai pasirodžius saulutei aplinkui išdžiūdavo mes iš bunkerio, kaip iš urvo, išlysdavome apžiūrėti žolėse miegančių kareivėlių, kuriuos kartais ir tankai pervažiuodavo. Laimei tai buvo atsitikę ne mūsų daliniuose, o, kaip girdėjau, statybininkų. Gerai, kad mes į tokią situaciją nepatekome. Kai aš išlindęs iš bunkerio ramiai vaikščiodavau apie jį, neretai išgirdavau kariškių viršininkų šauksmą, kad mane užmuš patrankų sviediniai ar peršaus kulkosvaidžiais, jeigu negulsiu ant žemės ir nešliaušiu arba jei neįlysiu į apkasą. Ilgai tekdavo laukti atakų su tankais, savaeigiais pabūklais ir matyti paskui juos bėgančius kareiviukus. Kartą per tokį ilgą ramų periodą sugalvojau apsilankyti ligoninėje ir po pietų grįžtant sunkvežimiui į dalinį įsirangiau į jį, pasislėpiau už didelių katilų ir puodų. Tačiau pasiekti dalinio ir ligoninės nepavyko. Karininkai su kareiviais, kurie saugojo įvažiavimą ir išvažiavimą iš manevrų teritorijos, mane pastebėjo ir juokdamiesi bei kalbėdami, kur sprunka daktarėlis, grąžino atgal į bunkerį. Šį kartą manevrai pasibaigė be nuostolių ir man neteko niekam suteikti pagalbos. Kitą kartą vyko pratybos mokantis šaudyti iš savaeigių patrankų, kurios man atrodė kaip baisūs tankai. Karininkai ir man leido įlysti į tokį „tanką“ ir net pavažinėjo po manevrų teritoriją. Per tas karines pratybas, aš su karine žalia greitosios pagalbos mašina važinėėjau greta karo lauko siauru keliuku prie miško. Vairuotojas seržantas – sanitaras man leido pasimokyti vairuoti mašiną. Tai buvo mano mažas pradinis pasiruošimas ateities darbams ir tolimesniam

gyvenimui. Taip man važinėjant kartą pripuolė dalinio papulkininkis ir susijaudinęs pasakė, kad aš visai neseniai būčiau turėjęs valyti nuo žmogaus kūno skutelių savaeigį pabūklą, nes nedaug trūko, kad patrankos užtaisas būtų sprogęs.

Perkėlimas tarnauti į zenitinių patrankų dalinį prie Ostrovo aerodromo

Netikėtas prievartinis perkėlimas į naują karinę nežinomybę. Už ją išimtinai turiu būti „dėkingas“ pulko vyriausiajam gydytojui (žydas rusiška pavarde). Šios tautybės karo gydytojai dažniausiai sėdėdavo geroje karinėse klinikose. Šiuo atveju tai buvo išimtis. Galimas dalykas ji „užtarnauta“ dėl asmeninės veiklos prieštarų ypatumų. Tai spėjau suprasti tarnybos su juo metu. Tas aukštesnio karinio rango karininkas gydytojas atkakliai ir nuolat perspėdavo mane, kad neičiau į civilių ligoninę, esančią visai greta, tai yra už mūsų dalinio tvoros. Dėl ko tas pulko vyriausias gydytojas man trukdė ir manau, kad savotiškai pavydėjo. Į tą ligoninę aš sprukdavau, kai visus darbus dalinyje būdavau sutvarkęs, atleidęs ambulatorijoje visus ligonius, patikrinęs maistą katiluose ir statinėse, švarą kareivinėse ir kt. Tas pulko minimas blogas vyriausias gydytojas pasirūpino, kad aš būčiau perkeltas toliau tarnauti į Ostrovo miesto karinius dalinius. Kitaip tariant, laukė lakūnų medicininis aptarnavimas. Tai naujas karo gydytojo patyrimas.

Tarnaudamas Vyborgo pulke susipažinau su eiliniu kareiviu, kuris tvarkė pulko biblioteką. Tai Borisas A., kuris tapo mano tikru ilgalaikiu draugu ne tik kariuomenėje, bet ir civiliniame gyvenime. Jo tautybe ar pilietybe niekada nesidomėjau. Vėliau sužinojau, kad jo motina žydė ir tarnauja ne Leningrade, o kitame mieste Šiaurėje. Kodėl Borisas baigęs Leningrado dailės akademiją yra tik eilinis, o motina ne su juo Leningrade, neklausinėjau. Jis buvo geras protingas žmogus, todėl mes ilgai ir gerai bendravome. Borisas vėliau apsivedė su totore ir su dviem mažais vaikais vargingai gyveno mažame viename kambarėlyje Leningrade. Mes esame jį, kaip brangų svečią, priėmę su motina pailsėti Kulautuvoje prie Kauno. Supratau, kad Borisas atkakliai ir ilgai siekė susitvarkyti pilnavertį gyvenimą Leningrade, bet nepavyko ir pagaliau jis išvyko į Izraelį.

Taip nutruko mūsų draugystė. Jau pirmais metais kariuomenėje sutikau du labai skirtingus žydus.

Vyborge netikėtai įgijau ir naujo medicininio patyrimo, kaip karo gydytojas. Vasarą teko dirbti dideliame kariniame lageryje prie sraunios su upėtakiais upės gražiam miške. Buvo įrengta net speciali laikina valgykla su gražiomis padavėjomis. Vienas jaunas ir gražus štabo karininkas su jomis padraugavo ir po to skubotai atbėgo pas mane, kad slapta ir skubiai gydyčiau nuo varpelės „slogos“ ir pažadėjo griežtai laikytis nustatyto režimo. Karininkėlis pergyveno „aliarmą“, nes jį greitai turėjo aplankyti „mylima“ žmona. Paskyriau intensyvų padidintomis dozėmis gydymo kursą injekcijomis tik į raumenis. Pats suteikiau pagalbą giliai chirurgiškai jį pabadydamas. Leitenantas laimingai per savaitę pasveiko, nes tai buvo tik ūminis varpos kataras su švairiu sekretu. Po to pacientas atsidėkodamas pasirūpino, kad mano pistoletui šovinių visada pakaktų. Dažniau pašaudydavau ir per štabo karininkų egzaminus ketvertą gaudavau. Kaip tą reiškinį pavadinti, kad reikalų esmės nepagadinti? Gyvenimas per daug įvairus ir painus, kad jį būtų galima vienareikšmiškai apibendrinti.

Išvarytas iš Vyborgo atvykau į zenitinių patrankų dalinį prie Ostrovo aerodromo, kur buvau vienintelis gydytojas, o dirbti padėjo tik paskirti sanitarai – seržantai. Zenitinės patrankos stovėjo specialiose aikštelėse prie bombonešių aerodromo pelkėtose pievose prie neaukštų žaliuojančių kalvų. Prie jų nuolat dirbo karinių statybininkų daliniai. Po tomis kalvomis galėjo būti statomi kažkokie paslaptingi įrenginiai, sandėliai ar kt. Palynoju visi klampodavome po purvą. Tačiau gyvenime ir nelyjant tenka klampoti po dar didesnius purvus. Keliai po laukus buvo duobėti ir siauri, o prie jų glaudėsi pilni molėto vandens grioviai. Nuolat jais zujo pilni kareivių automobiliai. Trauktis nebuvo kur. Karinį vilnonį paltą iki kelių apipildavo molėtai purvinas vanduo. Karinis drabužis, kaip ir kūnas po juo, daug atlaiko. Apdžiuvęs jis išdulkėdavo, vėl tapdavo nešiojamas ir šildydavo prie įvairių poveikių pripratusį kūnelį. Tačiau aulinius batus tekdavo dažnai plauti upėje grįžtant namo. Apsigyventi teko už keliolikos kilometrų nuo aerodromo mieste - mažame rajono centre, kuris buvo ant Didžiosios upės krantų. Prie miesto glaudėsi ir karinis miestelis, kuriame daugiausia gyveno lakūnai su šeimomis ar be jų. Dalis jų

buvo išsibarstę po visą miestą. Kariniam miestelyje buvo lakūnų ligoninė, kurioje greitai teko pradėti budėti ir dirbti ne tik bendros praktikos gydytoju su gulinčiais ligoniais, truputį ir chirurgu ne tik su lakūnais, jų šeimomis, bet kartais ir su visai mažais vaikais, kaip pediatrai. Pavyzdžiui, beveik kūdikiui skubiai prapjoviau burnos ertmės užpakalinės dalies – ryklės pūlinį, nes jis pradėjo staigiai spausti ir dusinti vaiką. Skalpelis dėl atsargumo buvo apvyniotas steriliu bintu ir jo galu sėkmingai atliktas pjūvis. Viena po kitos sekė kitos įvairios procedūros ir intervencijos padedant tik vienai medicinos seselei. Kai kurios iš jų, taip pat tarnavo kariuomenėje arba buvo tik lakūnų žmonos su medicininiu išsilavinimu.

Mano, kaip gydytojo, pagrindinis darbas buvo ambulatorijoje – mediniame mažame nameliuke prie aerodromo ir zenitinių patrankų specialių paruoštų aikštelių - lizdų su mažomis kareivinėmis. Ambulatorijoje, man sėdint prie ligonių priėmimo stalo, už nugaros ant sienos visada kabėjo didelis sanitarinis krepšys, pilnai užpildytas įvairiais pirmosios pagalbos reikmenimis. Jį tekdavo skubiai griebti, kai iškviisdavo į įvairius dalinius prie patrankų, į artilerijos dirbtuves ar kitur. Neretai tekdavo bėgti tiesiai per griovėtus ir balotus laukus.

Greta aerodromo buvo kryžkelė, į kurią sueidavo visi keliai iš kariškų laukų. Asfaltuotu keliu retai važinėdavo autobusas iš Ostrovo miesto centro. To autobuso tekdavo ilgai laukti, daugiau kaip gerą pusvalandį ir ilgiau. Tokį laukimą išnaudojau ir anglų kalbos mokymuisi. Kariško palto kišenėje taurėjau voką, kuriame tilpo dešimtaine sistema sutvarkyti angliški žodžiai. Vis galvojau, kad tai labai pravers toliau žengiant mokslo keliu. Prie paminėtos kryžkelės stovėjo pakrypęs lentų pastatas, kuriame buvo valgykla – kavinė. Joje kartais užkasdavome. Pagrindinis mūsų valgis būdavo po darbo miesto valgyklose ar kavinėse. Karininkai paprastai man brukdavo šimtą gramų degtinės, bet aš pasitenkindavau vengriško sauso vyno stikline. Kariuomenės aplinkoje, po ilgoko studijų visiškos abstinencijos periodo, vėl pradėjau po truputį vartoti sausą vyną. Kitų alkoholinių gėrimų nevartočiau. Retai gurkštelėdavau alaus. Aš, kaip ir dauguma žmonių Lietuvoje ir Rusijoje, absoliučią abstinenciją laikiau ne visai gyvenimiška ir ne pakankamai realia. Abstinencija - tai daugiau dvasinis ideologinis dalykas. Paprastai „liaudžiai“ sunkiai suprantamas. Žmogaus sveikata, kaip ir liga,

priklauso nuo kompleksinio daugelio vidinių ir išorinių veiksnių. Saikingi alkoholiniai gėrimai kartais gali būti ir vaistas. Neretai skirtingai šis klausimas sprendžiamas meno pasaulyje. Jaunystėje teko dirbti profesionaliai paruoštu šokėju teatruose, įskaitant ir Valstybinę operos ir baleto teatrą sovietinės okupacijos metais. Tada man pačiam su kai kuriais artistais tekdavo išgerti truputį karšto vyno. Teko stebėti ne tik artistų saikingą ir nesaikingą alkoholinių gėrimų gurkšnojimą. Karo metu nacistinės vokiečių okupacijos metais, kai vengdamas jų kariuomenės, kaimo pamiškėse ir miške slėpdamasis dirbau bernu, mačiau, kaip girtaujantys bernai atsisakiusiam išgerti vyrukui, naminę degtinę jam per piltuvėlį supildavo į gerklę. Garsioji naminė degtinėlė buvo gana plačiai ne tik miške, bet ir namuose gaminama. Per karus jos kokybė pablogėjo ir daugiau atsirado vadinamos melasinės.

Apsigyvenau pačiame nedidelio Ostrovo miesto centre netoli upės vienaukščiame mediniame name. Jo kiemas buvo aptvertas medine aukšta aklina tvora su užrakinamomis durimis. Tai pagal rusų papročius. Didelis kambarys buvo šeimininkės suskirstytas į kelis gardelius specialiai priimti juose gyventi kariškius. Susidūriau su dar nematytu reiškiniu. Tie gardeliai vadinami kambarėliais buvo pertverti gana žemomis sienelėmis ne iki lubų. Viena iš jų aš ir apsigyvenau su lakūnu Grigorijumi, kurį tiesiog vadinome Griša. Jis buvo bombonešio šturmanas. Tai buvo stambokas, tamsus, simpatiškas ir ramus ukrainietis. Mes gražiai susidraugavome ir vienas kitą iš esmės gerai supratome, bet tais bjauriais diktatoriniais laikais politinio pobūdžio kalbų vengdavome. Laisvalaikiu fotografuodavome ir paskui rūpestingai ilgai ryškindavome filmų juostas ir spausdindavome nuotraukas. Knygas paskaitydavome ir gyvenimo klausimus apsvarstydavome. Neretai prie netoliese esančio Gorochovo ežero nueidavome pasimaudyti. Gretimame „gardelyje“ apsigyveno lakūnas pilotas Povilas. Jis mėgdavo degtinėlės išgerti ir su merginomis pasilinksinti. Dalis jo gyvenimo beveik atvirame gardelyje mūsų ausytėms buvo lengvai ir nenoromis prieinamas. Dėl skirtingos tarnybos ypatumų, aš gydytojas, o jis lakūnas, mes su Griša dažnai persiskirdavome kas sau.

Aš rytais nuogas tik trumpomis kelnaitėmis apsimovęs uždarame kieme darydavau mankštą. Už tai pastabų nuo

storulės šeimininkės gavau, kad pusnuogiam gėda lakstyti. Tuo tarpu, man truputį buvo žinoma, kad jos pačios visai jauna graži anūkė su lakūnais ir po tiltu glamonėjosi. Kartą grįžtant namo pats mačiau kaip plačioje atviroje gatvėje ant šaligatvio suolelio visai šalia kelio pusgyvis sėdėjo į atramą atsirėmęs pasigėręs leitenanto uniformą dėvintis man nepažįstamas lakūnas. Jis buvo apsilėmęs, švarkas ir kelnės plačiai atsekti ir lytiniai organėliai žemyn kabėjo ir lyg varpeliai skambėjo. Kariniai patruliai tuo metu buvo kažkur toli, o praeiviai jam leido taip toliau ramiai pagiriotis ir uniformos garbę dergti. O man už uniformos garbę jau buvo ne kartą kliuvę, kai susidūriau su patruliais ir kitais kariniais pareigūnais. Vyborge einant per saulėtą apytuštį skverą kariniai patruliai mane sulaikė, pareikalavo karinio bilieto ir rengėsi nubausti, kam rankoje nešiau uniforminę kepurę, nors diena buvo labai karšta. Kitą kartą keli vyresnieji karininkai kariniame miestelyje pasišaukė mane išbarė už tai, kad aš iš kitos plačios gatvės pusės rankos plaštaka prie uniforminės kepurės jiems neatidaviau priimtos karinės pagarbos.

Vieną rytą Ostrove einant į darbą prie pat kareivinių už kampo netikėtai išdygęs inspektuojantis dalinį maršalas iš Leningrado sustabdė mane pastebėjęs, kad aš einu užsikišęs už priekinio šienelio atlapo žurnalą „Priroda“ ir kitą rytinę spaudą (kelis laikraščius). Jis mano dokumentų netikrino, bet pareikalavo, kad aš prisistatyčiau savo dalinio vadui pulkininkui ir perduočiau jo įsakymą, kad mane nubaustų už uniformos negerbimą. Padariau, kaip buvo nurodyta. Į tai šypsodamasis dalinio vadas pulkininkas mane perspėjo, kad daugiau nepasipainiočiau inspektuojančiam pareigūnui po kojų. Pasitaisiau ir daugiau tokių nusižengimų uniformos garbei nepasitaikė. Palaipsniui pripratau prie karinės drausmės ir elgsenos. Apskritai man kariškiai buvo geri, draugiški ir įvairiai stengdavosi padėti, ir tai buvo ne vien intendantai. Buvo net pamokymų, kaip elgtis su viršininkais. Kai kuriuos tokius pamokymus iki šiol gerai prisimenu. Pavyzdžiui, tiesus kelias žmogui yra kelias aplink viršininką. Tai buvo ne vien humoristiniai patarimai. Kritikuotinių ir ribotų viršininkų dėl jų veiklos ir elgesio „perliukų“ pakanka. Skambios jų tuščios kalbės, dažnai ir savanaudiškumas gerokai darko aplinkinių gyvenimą. Dauguma mėgsta vadovauti, bet ne laukus arti.

Nors tuo metu tarp daugelio pasaulio valstybių vyko ir tautų

šaltasis karas, bet man karo gydytojui jis ne visada buvo šaltas. Pasitaikė ir netikėtai skubių ir labai karštų atvejų, kurių dalis niekada nebus aprašyta, ir į ligos istorijas nepateko. Kartą budint lakūnų ligoninėje tvarstomajame man teko operuoti skubiai tik ką atvežtą visai mažą vaikelį. Jį ruošėsi visai greitai uždusinti burnos ertmės gilumoje susidaręs pūlinys. Surizikavau ir ant savų kelių vaikelį prispaudęs ir medicinos seselės padedamas jį su bintu apsuktu skalpelio galu atidariau. Aplinkinių audinių nesužeidžiau. Dusulys iš karto praėjo. Vaikelis sėkmingai pagijo, ir aš sulaukiau širdžiai mielo dėkingumo.

Ruošiausi gydytojo darbui kiek galėjau, sugebėjau ir vėliau rizikuodamas žmogui padėjau. Galvodamas apie ligonį niekada rizikos nevengiau ir jos nebijojau. Medicininių baudų niekada neturėjau. Dėkingas Dievui ir likimui, kad per sunkumus laimė lydėjo. Bendrai, žmogų gelbėjau kiek galėjau. Dar būdamas studentu mediku ir praktikuodamasis Lietuvos provincijos Kretingos ligoninėje savo rankytėmis išgelbėjau per kaklo kraujagysles peršautą jaunuolį. Perrišant stambiąsias kraujagysles anatomicinės žinios labai padėjo.

Ypatingiausio atvejo prie Ostrovo, kaip išgelbėjau gyvybę blondinui nedideliame kareiviui estukui (Oto G.), kol mirsiu nepamiršiu. Jis dalinio artilerijos dirbtuvėse atsitiktinai (tikslų aplinkybių nepavyko sužinoti) iš automato persišovė pilvą. Aš buvau ką tik atleidęs ligonius ambulatorijoje. Tai tikra laimė. Virš galvos kabėjo visada paruoštas sanitarinis krepšys su medikamentais, švirkštais ir tvarslia. Jį pagriebęs, su kareiviu atbėgusiu apie tai pranešti, nubėgau į dirbtuves, skubiai atitinkamai subintavau ir pristabdžiau kraujavimą. Aplinkui - nei pulko, nei vyksta manevrai. Jokios sanitarinės mašinos, kad tą kareivį skubiai nuvežti operacijai į desantininkų ligoninę, kuri buvo maždaug už trisdešimt kilometrų nuo mūsų. Laiko visai nebuvo. Arti buvo tik sunkvežimiai su prikabinomis zenitinėmis patrankomis. Aš pasinaudodamas karininko teise ir nežiūrėdamas jokių kitų įsakymų ir nurodymų, kad saugome aerodromą pilną lėktuvų bombonešių su raketomis po sparnais, griežtai įsakiau sunkvežimio vairuotojui kareiviui atkabinti zenitinę patranką, padėti įkelti susižeidusį kareivį į atvirą sunkvežimį ir važiuoti su manimi kuo greičiau į desantininkų ligoninę. Atsiklaupiau greta merdinčio, tvarkiau tvarščius, stabdžiau

kraujavimą ir pagal nuolatinę pulso kontrolę, leidau į raumenis širdį stiprinančius vaistus. Kai išnykdavo pulsas daužydavau į sunkvežimio kabinos skardinį stogą kumščiu stabdydamas mašiną, kad galėčiau ramiau suleisti vaistus. Pusiaukelėje sustojau prie rajono centro civilinės ligoninės ir pareikalavau kelių ampulių kraujo. Chirurgas iš karto sutiko. Jį truputį pažinojau. Skubiai pasiekėme desantininkų ligoninę, kur jau laukė pasiruošęs geras chirurgas Selivanovas (jis buvo skyriaus vedėjas). Chirurgas paprašė mane padėti jam operuoti. Ankščiau, aš neretai duodavau tik narkozę lašindamas eterį ant Esmarko kaukės. Šį kartą operavome kartu. Išvalėme pilvą, kur buvo galima sustabdėme kraujavimą ir užsiuvome šešias šautines žarnų žaizdas. Sužeidimų galėjo būti daugiau ir didesnių. Šį kareivį laimė lydėjo ir jo gyvybė buvo išgelbėta. Tačiau, iš Pskovo ligoninės jis išsirašė po pusmečio tik su pilvo fistule (atvira anga). Žinoma, kad pasitaikydavo ir ne tokių kruvinų ir dramatiškų atvejų, o kartais net komiškų atsitikimų. Skubiai iškviestam teko bėgti su sanitariniu krepšiu ir į kareivių statybininkų kareivines. Telefonu pranešė, kad nuo kareivinių laiptų ritasi priepuolio pagautas kareivis. Atsidūręs prie to kareivio dar neatgavusio sąmonės po ištikusio priepuolio ir jį atitinkamai apžiūrėjęs, aplinkui mane susibūrusiems karininkams ir kareiviams pareiškiau, kad tai nėra ypatingai pavojingas priepuolis ir kareivis tuojau atsigaus. Taip ir įvyko. Pirmą kartą mačiau tikro isterijos priepuolio ištiktą vyrą. Moterų, ištiktų tokių priepuolių, jau buvau matęs. Tas stambokas tamsaus veido vyras metėsi į isteriją po ginčo su intendantu dėl šiltos daugiasiulės striukės.

Karo gydytojui teko ir sporto reikalus tvarkyti bei pačiam sportuoti. Savo dalinyje vasarą per kareivių plaukiojimo varžybas ežere juos teko drausminti pačiam greta plaukiojant, kad kai kurie iš jų neplauktų gilyn į ežerą bandydami jį perplaukti. Pasitaikė ir pasprukusių kareivių, kuriuos teko grąžinti. Teko dalyvauti ir didesnėse plaukymo tarp karinių apygardų varžybose baseine prie Tartu miesto. Vykstant pakeliui per treniruotę su būriu plaukikų perplaukėme Didžiąją upę (apie 400 metrų), aš buvau tarp pirmųjų, bet kai reikėjo pavaduoti plaukiką negalėjusį dalyvauti varžybose baseine, tada viskas vyko kitaip. Viename iš plaukimų tarp keturių dalyvių atplaukiau paskutinis. Gal jau buvau pavargęs kelionėje, ar turėjo reikšmės tai, kad startuojat vanduo man nuplovė medžiaginę

kepuraitę, kurią spėjau susigauti. Vėliau į Tartu miestą plaukiau upėmis garlaiviu turizmo reikalais. Žiemą slidinėjant varžybose teko ne tik kaip gydytojui budėti, bet ir savo dalinio komandai arbatą su gliukoze dalinti. Vykdyčiau dalinio vado nurodymus ir tokių vaistų mano ambulatorijos vaistinėje visada užteko.

Tarnaujant Ostrove mano gyvenime atsitiko ypatingas įvykis. Atostogų metu Kauno Civilinės metrikacijos biure, Daukanto gatvėje, apiforminau santuoką su buvusia mūsų mokslinio būrelio nare, o vėliau prof. J. Lašienės katedros bendradarbe – Sofija M. Buvau įsimylėjęs jos labai gražius taisyklingus veido bruožus ir galvutę šviesia skaidria aura apvainikuotą gelsvuose saulės spinduliuose. Prieš tai ir po to gražiai draugavome ne vienerius metus ir palyginti vienas kitą neblogai pažinome. Žvaigždes danguje paskaičiuodavome, po Kauno ažuolyną ir jo apylinkes pasivaikščiodavome, o kartais ir universiteto bei instituto salėse šokiuose pasisukdavome. Neretai moksliniuose renginiuose dalyvaudavome. Ji taip pat kartais mane stebėdavo, kai aš scenoje per meninės saviveiklos renginius lezginkas, čardašus ir kitus šokius šokdavau. Sofija žinojo, kad aš per tarpfakultetinį meno saviveiklos konkursą, kai dekanas dainavo, o aš tautinius šokius šokau, mes laimėjome pirmą vietą. Žinoma, man padėti galėjo ir mano teatrinė praeitis. Kai norėjau per meną žmogų dvasiniai pažinti ir šioje srityje stengiausi kiek galėjau, nesnaudžiau praktiškai dirbdamas ir filosofiškai diskutuodamas su režisūroje Maskvos institute studijavusiais draugais.

Po vestuvių, vykusių be įprastų ceremonijų, Sofija pasiliuosavo iš Kauno onkologinio dispanserio ir atvyko pas mane į Ostravą. Ji užėmė kambarėlyje Grišos vietą. Griša mielai jai padėjo įsikurti Ostrove. Mes vienas kitam patikome ir toliau gražiai bendravome. Sofija įsidarbinomiesto ligoninėje rajono onkologe. Tačiau onkologo tebuvo pusė etato. Dėl viso etato sudarymo jai buvo pridėtas ir chirurgės darbas. Ryšiai su ligonine sustiprėjo. Ligoninėje dirbo ir daugiau kariškių žmonių. Be įprastinių darbų vyko ir gydytojų konferencijos, kuriose abu su Sofija dalyvaudavome ir su ligoninės bei rajono gydytojais bendradarbiavome. Niekas man netrukdė ir aktyviau dalyvauti chirurginiame darbe. Chirurginio skyriaus vedėjas - geras chirurgas, ir operacijų spektras buvo platus. Aš jam galėjau aktyviai padėti. Tai visai priešingas gydytojo darbas nei

Vyborge, kur buvo labai ribotas ir piktas vyriausias pulko gydytojas. Kai kurios operacijos ir pergyventi atvejai iki šiol liko gyvi mano atmintyje ir vaizduotėje, ypač viena iš jų. Tai jaunos (16 metų) merginos Valės kojos per kairią šlaunį amputacija dėl sarkomos. Mes tai lengvai diagnozavome matydami aiškius pakitimus kaulo rentgenogramoje. Šią operaciją atliko pats skyriaus vedėjas ir aš jam aktyviai padėjau. Mes buvome paaiškinę Valei šios ligos pavojingumą, ir ji iš karto sutiko labai luošinančiai operacijai. Aš asistavau tam geram chirurgui Ivančekovui. Kai mes apžiūrėdami preparavome amputuotą koją, tai blauzdos antkaulyje pastebėjome tokius didelius ir plačius, kaip didelio pjūklo dantis. Jie buvo kieti, aštrūs ir smaili. Atvejis buvo stipriai pažengęs dėl pavėluotos diagnozės. Tai praktiškai nepagydomai užleistas sarkomos atvejis. Liūdnai baigėsi šios gražios mergaitės gyvenimas. Ji atsisveikino su šiuo pasauliu po pusmečio, kai procesas išplito į plaučius. Nors jau buvau keletą metų dirbęs labai įvairiapusišką patologoanatomo ir chirurgo darbą, tokios sarkomos, kaip Valės kojytės, nečiupinėjau ir nemačiau. Sofija dirbdama chirurge Ostrovo poliklinikoje taip pat susidūrė su įvairių svarbių buitinių ir kitokių susižeidimo atvejais.

Tarnaudamas Ostrove karo gydytoju turėjau galimybę toliau tobulintis ir ruoštis onkologijoje ne vien per spaudą, bet tiesiogiai retkarčiais bendraudamas ne tik su Vilniaus onkologais ir ne vien tik atostogų metu. Palaikiau ryšius su Leningrado ir Maskvos onkologijos institutais. Onkologijos klausimus su gydytojais aptardavome ne tik konferencijose, bet ir konsultacijose. Tarnaujant kariuomenėje pasitaikė ir neįprastų atvejų. Vilniuje buvo suorganizuota didelė tarptautinė onkologijos konferencija ikinavikinių susirgimų klausimais. Dalyvavo ir pats Rusijos onkologijos tėvas prof. N. Petrovas. Aš labai norėjau dalyvauti toje konferencijoje ir paprašiau gerą savo dalinio vadą pulkininką Balikovą, kad išleistų. Taigi, neeilinį kartą sėkmingai apsilankiau Vilniuje ir pabendrau su plačiu ratu onkologų. Niekada nepagalvojau, kad studijuosiu Pskovo pedagoginiame institute. Dalinio vadas palaikė ir šią mano idėją. Jis mane išleisdavo į Pskovą ne tik savaitgaliais, bet ir kitomis dienomis, kai reikėdavo dalyvauti seminaruose ar laikyti įskaitas bei egzaminus. Žinoma, kartais tekdavo vežtis ir ligonius kareivius į Pskovo didokas karines klinikas ir civilines ligonines. Tenai ilgai gydėsi ir mano išgelbėtas

persišovęs kareivis estukas, kol buvo atleistas su fistule pilve iš kariuomenės. Institute politinę ekonomiką studijavo ir dar keletas vyresnio karinio laipsnio ir amžiaus karininkų iš plačios Pskovo srities dalinių. Aš buvau jaunas ir, matyt, apsukresnis, kad per užsiėmimus ir egzaminus minėti karininkai prašydavo mane, kad aš jiems padėčiau. Po užsiėmimų ir seminarų aš neretai likdavau nakvoti Pskove. Nakvynei visada patikima vieta būdavo Pskovo desantininkų daliniai su savo didelėmis kareivinėmis. Mane, kaip kariškį desantininką į kareivines netrukdomai įleisdavo ir priimdavo į dar šiltas lovas, kai kareivius išsiųsdavo pakeisti sargyboje. Viena blogybė buvo ta, kad pačiose kareivinėse netoli lovų būdintieji kareiviai žaisdavo domino stipriai daužydami kauliukus į stalą neleisdavo išsimiegoti. Pskove jau buvau suspėjęs susipažinti su gydytojais. Su moterimis kartais ir į šokių parke nueidavome. Draugystė su moterimis gali būti labai įvairiapusė, o kartais ir sunkiai suprantama. Moterys ne tik jaučia, bet ir mąsto neblogiau, kaip vyrai. Jos įvairios, kaip ir vyrai. Moterys ir vyrus kartais pralenkia. Bendravimas ir draugystė su moterimis neišvengiama. Vyro ir moters visapusiška ir galinga meilė (dvasinė ir kūniška) gali būti ir netikėta bei nelaukiama. Tačiau, to viesulo audroje gali nedingti ir valia. Gamta valdo audringus jausmus ir prasmingai protą nuskaidrindama. Ji žemės žmogų net gali jungti su visata ir dangiškąjį rojų priminti. Tie klausimai bus sprendžiami amžinai ir gyvuos svajonėse.

Greta Ostrovo yra gyvenęs labai populiarius rusų tautos poetas A. Puškinas. Tas Pskovo rajonas ir vadinasi „Puškino kalnai“. Trys vietovės tiesiogiai susijusios su Puškino gyvenimu, tai Trigorkoje, Petrovskoje ir pats rajono centras. Tose vietovėse buvo tikri senoviški rusiški dvarai, kur augo, gyveno ir poetiškai alsavo Puškinas. Lankydamas šias gražias vietas skaitydavau jo veikalus ir knygas apie jį svajodavau kartu su juo sėdėdamas ant jo suolų. Čiupinėčiau daiktus, kuriais jis naudojosi. Neprisiliečiau tik prie sunkios geležinės Puškino lazdos, su kuria jis vaikščiodavo po tas apylinkes treniruodamas ranką valdyti špagą ir pistoletą, su kuriais rengėsi dalyvauti dvikovose su asmeniniais priešais. Šio labai gero ir romantiško poeto toks ir likimas, kad jis žuvo dvikovoje. Gal Puškino žuvimas beprasmis, bet jis liko amžinai nemirtingas. Savaitgaliais pirmiausia atvykdavau iš savo dalinio

Ostrove pirmiausia į „Puškino kalnų“ rajono Centrinę ligoninę. Joje kurį laiką jau dirbo Sofijos bendrakursė Julija, kuri iš karto po Kauno medicinos instituto baigimo buvo su išlyga ir laikinai „išstremta“ iš tuometinės sovietinės Lietuvos. Ji kviesdavo mane pernaktuoti pas save, nes aš ilgai iki vėlaus vakaro slankiojau Puškino keliais. Julija palikdavo savo kambarėlį man, o pati išeidavo miegoti pas drauges. Julija vėliau ištekėjo už tos ligoninės felčerio.

Į minimą miestą atvažiuodavau paprastai išklerusiais senais autobusais. Kartą tokį autobusą beveik visiškai buvo užėmę mokiniai, kurie vyko į panašią ekskursiją, kaip ir aš. Jie išdykavo ir labai smarkiai trypdami kojomis dainavo rusiškas populiarias dainas („Kalinka“ ir kt.). Tokio didelio triukšmo autobusiukas neišlaikė ir sugedęs sustojo. Teko pakeleje ilgokai palaukti kito panašaus autobuso, kuris laimei nesugedo, ir mes pagaliau laimingai pasiekėme ekskursijos tikslą.

Tose apylinkėse, Pskovo srityje, buvo galima sutikti ir daugiau po studijų baigimo iš Kauno išstremtų gydytojų. Jie, matyt, buvo laikomi nepakankamai lojalūs sovietinei santvarkai žmonės savo tėvynėje Lietuvoje. Taip elgtis sovietiniai pareigūnai buvo įpratę dėl to, kad tie išstremtieji, paprastai nebuvo nei komjaunuoliais nei vadinamos komunistų partijos nariais. Ką tada ta diktatorinė partija galėjo turėti bendro su neretai, kai kurių ideologų skelbiamu, nors ir utopiniu komunizmu. Mano kariška tremtis buvo kitokia ir ypatinga savo „savanoriškumu“. Vyko nuolatinė kova dėl atleidimo iš prievartinės „vergijos“ ir grįžimo į civilinį darbą ir mokslą. Tai gerai žinojo mano aplinkiniai žmonės, pritarė net kariškiai, o kartais ir padėjo. Mano gerbiamas ir Pskovo srityje ypač mylimas rusų poetas Puškinas, kurį laiką dirbęs Rusijos caro dvare, savo kūryboje skelbė žmogaus kovą dėl laisvės. Mylėdamas ją garbingai žuvo dvykovoje. Aš visada džiaugiuosi, kad tarnaudamas kariuomenėje turėjau gerą progą puikiai susipažinti su vietovėmis, kur gyveno Puškinas ir kartu su juo pasvajoti apie žmogaus tikrąją ir poetinę romantinę laisvę. Tikra laisvė turėtų sietis su tėvynės ir artimo meile.

Ostrovo gyvenimą pajvairino kariškos atostogos. Per jas su Sofija traukiniu nuvažiavome per apytuštes Ukrainos platybes prie Juodosios jūros gražių pakrančių. Apsistojome Gruzijos kurortiniame mieste Suchumyje. Gyvenome arti jūros kalnuotose

vietose. Vaikščiojome su pižamomis į pliažą. Tai buvo mūsų povestuvinė kelionė. Akmenuotame pliaže smėliukas ne toks baltas ir švelnus, kaip Baltijos pajūryje, ir jo mažai. Bandžiau plaukioti šiltoje banguotoje jūroje. Kartą klastingos pakrantės bangos netikėtai mane pagavusios, suraitė ir sumaišė su dugno žvyru. Man tai buvo lyg nieko ypatingo, ir manęs labai neišgąsdino. Moku plaukioti beveik kaip žuvis nuo vaikystės ir gerai

matau nors ir drumstame vandenyje. Akutės visada atmerktos. Moku orientuotis vietoje ir turėti plaučiuose pakankamai oro būdamas po vandeniu. Trumpam iškišęs burną iš vandens per akimirką pagaunu gurkšnį oro ir vėl dingstu po vandeniu. Taigi, atsidūręs po banga ir sumaišytas su smėletu žvyru greitai susigaudžiau kas atsitiko ir, iškilęs virš vandens, paskubėjau krapštytis į krantą, kur sėdėjo Sofija su dviem karininkais, iš kurių vienas jau pašoko bėgti manęs gelbėti, bet, pamatęs mane iškilusį ant bangos ir plaukiantį į krantą, sustojo. Gaila, kad su manimi besimaudantiems, aš savo ilgais nardymais po vandeniu, kartais sukeldavau nerimo. Tačiau koks stiprus viliojantis malonumas pasisupti ant bangos viršūnės, leistis žemyn su ja ir plastiškai pakilti aukšty. Tai patirdavau lyg ypatingos sūpuoklės poveikį. Tačiau Sofija sėdėdama ant kranto gerokai išsigando, kai aš dingau po vandeniu. Jaunystėje man visada buvo malonu išplaukti į jūrą ir suptis ant bangų, bet po tokio malonumo sugrįžimas ant bangų į krantą paprastai būdavo kiek sudėtingesnis. Taip nutiko ir tą kartą. Prie kranto lūžtančios bangos visada gali būti netikėtai pavojingos. Jūros liūliuojančios ir bučiuojančios bangos slepia savyje ir galingą grėsmingą galią. Ar ne panašiai elgiasi ir gyvenimo bangos? Nuostabioji mažai suprantama gamta pinasi su mūsų gyvenimo bangomis. Kas veda ir valdo mus?

Tų atostogų metu pagrindinė pramoga buvo pliažas ir maudymasis mums neįprastai šiltoje jūroje, jei lyginsime su Baltija. Retkarčiais išvykdavome susipažinti su apylinkėmis gruzinų bei kitų Kaukazo gyventojų gyvenimu. Neapsėjome ir be vieno kito kino teatro aplankymo. Po gerai praleistų atostogų sugalvojome grįžti namo kitais keliais. Grožėdamiesi jūrine gamta dideliu keleiviniu laivu plaukėme į Krymą. Tai visapusiškai nuostabus kraštas ir vertas

atskiros poeto plunksnos. Aplankėme vietas Kryme, kur gyveno A.Čechovas. Čia jis gydėsi. Kelionės metu laive susipažinome su simpatiška gydytoja, su kuria ir toliau Lietuvoje draugavome. Pergyvenome, kai iširo jos šeima.

Mirus diktatoriui Stalinui buvusios Tarybų Sąjungos piliečių gyvenime įvyko didelis persilaužimas. Atsivėrė truputį laisvesnis gyvenimas su nemažai pasikeitimų ir diskusijų. Atsirado galimybės savitai rusiškai šalies demokratizacijai ir aneksuotų šalių – respublikų laisvei. Tai negalėjo nepalieti ir kariuomenės. Tai įvyko man tarnaujant Ostrove. Į kariuomenę prievarta buvo pašaukti ne vien gydytojai, bet ir kitų specialybių atstovai. Nemažai karininkų dėl įvairių priežasčių ir skirtingais būdais stengėsi pasitraukti iš kariuomenės. Vienas iš populiariausių būdų buvo ligų, ypač psichinių, simuliacija. Pasitaikė ir toks atvejis, kai vienas karininkas šventės metu karininkų namuose ant sienos pradėjo šlapintis. Prieš nubaudžiant jis buvo patalpintas į atitinkamas ligonines ištirti ir gydytis. Dažnai karinei vadovybei buvo rašomi įvairūs prašymai atleisti iš kariuomenės dėl šeimyninių priežasčių. Tarp tokių „rašytojų“ buvau ir aš. Stalino laikais tokie prašytojai buvo laikomi „liaudies priešais“, kuriems grėsė pačios rimčiausios pasekmės. Buvau išbandęs beveik visus oficialius ir neoficialius prašymus. Tarp jų buvo ir apsilankymas pas vyriausią karo medicinos viršininką įstaigoje prie Kremliaus sienų. Tuo metu juo buvo akademikas Pavlovskis, žinoma, ne su mokslininko, o su generolo antpečiais. Jis sėdėjo tokiame dideliame kambaryje, kuris atrodė, kaip salė. Prie viršininko reikėjo eiti ištiestu ilgu raudonu taku – kilimu. Tiesa, patekti pas jį su karine uniforma buvo nesunku. Atrodo, net dokumentų netikrino ir neklausinėjo kodėl ten einu. Pavlovskis priėmė tik pusiau

oficialiai ir laisvai leido sugiedoti man okartojamas įprastas giesmes, kad aš esu grynai civilis onkologas (jokios karinės mokyklos, ypač medicininės, nebaigęs) ir noriu, ne tik dirbti šioje srityje, bet ir tęsti ką tik pradėtą mokslinį darbą aspirantūroje. Jis man greitai ir trumpai paaiškino, kad šiuo metu atleisti iš kariuomenės nėra galimybių ir patarė man tirti kariuomenėje aktualias dizenterijos problemas. Taigi, po tokių apsilankymų ir Stalino mirties nutariau rašyti dar dažnesnius ir griežtesnius pareiškimus dėl pasiliuosavimo iš kariuomenės. Tačiau dėl šeimyninių aplinkybių (senos motinos,

žmonos dekreto padėties ir kt.) pirmiausia reikėjo persikelti į Kauną. Pradėjo aiškėti, kad tiems reikalams dabar gali neprieštarauti ir kariniai organai. Sėkmingai persikėliau tarnauti kariuomenėje jau gimtajame Kaune. Prasidėjo naujas gyvenimo etapas namie su kariuomenės sąlygomis. Nauji pergyvenimai ir nuotyčiai buvo jau prieangis į laisvę.

Patirtis Kauno Panemunės kareivinių medicinos punkte

Įvairus ir permainingas kariškas gyvenimas Ostrove su daugybe neįprastų nuotykių pagaliau turėjo baigtis, o „tėvelio“ Stalino mirtis tai neabejotinai pagreitino. Aplinka po kraujuotai dėmėtos „saulės“ pragiedrėjo. Atsirado galimybių aktyviau veikti, kad atleistų iš sovietinės „tautų išvaduotojų“ kariuomenės. Kartu iškilo būtinybė ir galimybė pirma persikelti į savo lietuvišką gimtąjį Kauną. Tai miestas, kuriame užaugau, išmokau dirbti ir prasmingai gyventi. Tai skatino ypač sūnaus Giedriuko (taip vėliau su Valdu K. jį pakrikštijom) laukimas. Geri santykiai su vyresniais kariškiais ir jų žmonomis, kurios dirbo su Sofija Ostrovo ligoninėje, padėjo tvarkyti šiuos reikalus. Taip ir įvyko. Vėl atsidūrėme gimtajame Kaune. Sofija su mama ir visa šeima galėjo laisviau gyventi ir rūpintis ką tik gimusiu Giedriuku. Aš pradėjau dirbti Kauno rajono ant Nemuno kranto Panemunės kareivinių medicinos punkte. Tapau kariškos ligoninės (30 lovų) viršininku. Visai greta buvo kito pulko medicinos punktas. Greitai gerai susipažinau su draugišku majoru, to punkto vadovu, kurį vadino Šaru. Vėliau civiliniame gyvenime jį sutikau Vilniaus kariniame Šiaurės miestelyje, kur vyko karinės mėnesinės pratybos ir aš buvau netikėtai į jas iškviestas. Atsinaujino sena draugystė su tuo minėtu Šaru. Per pratybas buvau paskirtas medicininės kuopos vadu, o majoras Šaras laikinai mane paskyrė medicininio bataliono vadu ir pavedė prižiūrėti ligoninę. Jis pats buvo pradėjęs negaluoti. Širdelė pavargo. Dirbdamas Panemunėje neretai vežiojau kareivius ligonius į Kauno karo ligoninę ir aktyviai juos aptarinėjau. Gal tai prisidėjo, kad vėliau patekau chirurginei specializacijai į Rygos karinę kliniką. Tai buvo ne tik vertinga medicininė patirtis, bet ir įvairūs nauji pergyvenimai, net

pavojus patekti su būriu karo gydytojų į Sueco kanalo aplinkoje įsipliekusį karą. Rygos uoste jau laukė paruoštas laivas, bet laimingai neišvykome kariauti svetimoje šalelėje. Priežastelių niekas nepaaiškino.

Man su karine uniforma buvusios Tarybų Sąjungos platybėse taip patirti šalčio neteko, kaip sėkmingai grįžus į gimtąjį Kauną. Temperatūra lauke nukrito iki 30 laipsnių, o kartais ir žemiau. Atvažiavus iš tolimo priemiesčio namų autobusu į į kareivines Panemunėje žiemą tekdavo eiti per užšalusį Nemuno ledą. Prie didelio šalčio einant upės vaga dar prisidėdavo švilpiantis skersvėjis. Kartą įeinant į kareivines sargybinis iš budelės pradėjo mane šaukti ir rodyti, kad mano nosytė pabalusi. Ją medicinos punkte laimingai atgaivinau be galimų pasekmių. Kitas padorus šio šalčio išbandymas įvyko per planinius karinius manevrus Kauno apylinkės miškuose. Dėl didelio šalčio man teko štabo karininkus įsileisti į sanitarinę mašiną, kurioje buvo nors ir menka krosnelė pasišildyti. Tarp jų buvo ir rūkančių cigaretes. Tai dar labiau apsunkino vidinę „sanitarkės“ oro būklę. Vos išsitekom sėdėti ant sanitarinių neštuvų. Virš galvų buvo geležiniai išsikišę kabliai ir kiti pritvirtinimai. Tuo tarpu įvairūs automobiliai, tarp jų sanitarinis paskui tankus kaukdamas ir šokinėdamas lėkė per duobes ir griovius į ataką. Per vieną tokį smagų „sanitarkės“ pasišokinėjimą mano pakaušį prakirto virš galvos išsikišusi neštuvų geležis ir aš buvau pirma „karo“ auka, kurią teko skubiai vežti į karinę ligoninę, kad susiūtų išsižiojusią ir stipriai kraujuojančią pakaušio žaizdą. Mat, pakaušio odelė įtempta, ir mažai susižeidus atsiveria didokas plyšys. Kraujas bėgo, kaip iš jaučio perpjauto kaklelio. Manevrų metu nebuvo sąlygų tai tinkamai sutvarkyti, skubiai susiūti, o karinis hospitalis buvo palyginti netoli. Žiemos manevrų per didelius šalčius galvos žaizdelės poveikį „paragavau“ pirmą kartą.

Kartą prie Kauno klinikų operacinės koridoriaus sienos apsvaigęs parkritau ir prasikirtau kaktą. Iki šiol prisiminimui liko randas. Operacija vyko budėjimo metu vidurnaktį. Buvau dar pradedantis studentas ir pasijutęs blogai turėjau palikti operacinę. Tą kartą praskeltą kaktą užteko tik gerai subintuoti. Naktinės operacijos metu išėjau į koridorių atsigauti ir nelauktai pargriuvau. Ateityje, nors ir po kelių iš eilės naktinio budėjimo ir sunkių operacijų tokių atvejų nebuvo. Atvirkščiai, kartą operavau

padedančią chirurgę moterį, kai ji apalpo, teko guldyti ant gretimo stalo, suleisti stiprinančius vaistus į veną ir jai greitai atsigavus vėl paprašyti toliau padėti. Tai buvo patyrusi chirurgė, ir mūsų trijų, su operacine medicinos seserimi, laukė daug darbo. Dažniausiai teko operuoti vienam, tik operacinės sėselei padedant. Tuo metu nukentėjusius žmones skubiai veždavo iš visos Šiaulių srities. Skyriaus vedėją naktį kviesdavome labai retai. Pirmiausia dėl atvejų skubotumo nebuvo kada iškviesti, be to gerbdami jį globojome dėl sveikatos. Dažniausiai sužeistiesiems sėkmingai padėdavau, ir jie pasveikdavo.

Kariškio gydytojo šiltos vasaros netikėti nuotyčiai Lietuvos miškų poligonuose buvo nereti. Gyvenimas ir darbas vyko įvairiose mažose ir didelėse palapinėse ir iš lentelių sukaltose ambulatorijose. Iš tolimos Kauno priemiesčio Vilijampolės vyko važinėjimas traukiniais į vasaros lagerius miškuose. Mums teko priimti ir keletą Kauno gydytojų, laikinai apvilktų karinėmis uniformomis, kad susipažintų su karine medicina. Teko įvairiai palengvinti jų darbą ir važinėjimą į pratybas, bet jie tai ne visada gerai suprato, ir kartais tuo savitai pasinaudodavo.

Tuos važinėjimus pagal tikslų traukinių tvarkaraštį aš pats pergyvenau. Kartą anksti rytą, apie 6 valandą, po nemigo nakties (prie bendros malkelėmis kūrenamos krosnelės naktimis globojom mažiuką verkiantį Giedriuką). Dardančiame traukinyje sėdėjau snūduriuodamas apsilėlusiomis akutėmis. Netikėtai prisistatęs uniformotas geležinkelietis majoras paprašė parodyti bilietą. Aš jį turėjau, bet parodyti iš karto negalėjau, nes nesuradau, kur padėjau. Pakartojau, tam „majorui“, kad aš jį turiu, bet skubiai nerandu. Jis vis vien pareikalavo mokėti nemažą rublinę baudą ir garsiai pašaipiai pareiškė, kad jis iš mano akių mato, kad aš meluoju. Jis šukavo rusiškai. Su mano pinigėliais jis patenkintas pasišalino. Aš toliau atkakliai ieškojau to bilieto ir vis galvojau, kur aš galėjau jį įkišti ar padėti. Atidžiai apsidairiau aplinkui ar kur nors jo nepamečiau. Pagaliau, apčiupinėdamas save, netikėtai nelaimingą bilietėlį radau užkištą už diržo, o ne laikrodžio kišenėlėje. Tai, matyti, todėl, kad apsnūdęs tikėjau, dedas jį į kelnių laikrodžio kišenėlę. Tada pasileidau vytis tą kontrolierių – majorą per visą traukinį, kad atsiimčiau savo pinigus ir truputį jį pamokyčiau. Jį suradau kitame traukinio gale, ir jis man pinigus tuojau pat atidavė. Aš jam

kietai pareiškiau, kad jis apie melavimą daugiau iš žmogaus akių nespręstų. Iš viso tokio atvejo mano gyvenime nebuvo. Buvo tik daug priešingų atvejų – tikro pasitikėjimo. Kontroleriai dažniausia tik žvilgterėję nueidavo ir net nepaklausdavo ar iš viso turiu bilietą. Taip pat dažnai užtekdavo tik spėti pasakyti, kad bilietą turiu ir tikrinantis nueidavo toliau. Neretai užtekdavo tik ranką kilstelėti link kišenės. Taigi, žmogus visada turėtų daugiau pasitikėti vienas kitu. Tenka dar pridėti, kad traukinyje abu buvome uniformuoti. Visiems suprantama uniformos garbė. Ar sovietiniais laikais ir tai galėjo būti pamiršta? Tarnaujant Rusijoje, Maskvoje, pasitaikė ir toks atvejis, kai buvo visų tikrinami dokumentai (ne bilietai) ir tai tik pažvelgę į mano veidą, akis praleido be patikrinimo. Dokumentų net iš kišenės neteko išimti. Atrodo, kad tai buvo Puškino muziejuje, kai buvo eksponuojama auksinė Tutanhamono kaukė. Ją saugojo greta jo stovėdami du kareiviai su automatais ir sujudėdavo prie kaukės arčiau pažiūrėti priėjus. Arčiau prie kaukės priėjus didelis įspūdis dar padidėdavo. Visumoje manau, kad žmogumi daugiau tikima negu netikima. Iš kitos pusės lageryje pergyvenau ir kitokį „nepasitikėjimą“.

Neretai vykdavo didelės bendros karinių dalinių rikiuotės atokiose nuo stovyklavietės vietose. Tai didelėje aikštėje prie geležinkelio stotelės, iš kurios važiuodavome namo. Į rikiuotę reikėdavo ateiti tvarkinga uniforma su pistoletu makštyje. Po rikiuotės tą pistoletą vėl reikėdavo nešti atgal į stovyklos štabą, kad užrakintų štabe. Buvo įvesta griežta tvarka tam, kad karininkai pistoletų nesinešiotų namo, kur neretai, ypač išgėrę, iškrėsdavo rimtų pokštų, ypač šaudant į žmonas. Tačiau pokštų užtekdavo ir rikiuotėje. Kartą, aš nusižiūrėjęs į kitus karininkus, pistoletą palikau štabe užrakintą, o į pistoleto makštį įsikišau akinius, kad ji būtų pasipūtusi. Rikiuotės metu prie manęs priėjęs, tikrinantis aukštesnio laipsnio karininkas, paprašė parodyti, kas yra mano pistoleto makštyje. Jis pamatęs, kad makštyje ne pistoletas, o akiniai, išrėžė komandą, kad bėgdamas pasiimčiau pistoletą iš štabo. Tai teko atlikti, ir dėl to pavėluoti į traukinį. Nespėjau laiku išvažiuoti namo į Kauną. Greitai supratau, kad tas skaudokas pokštas priklausė mano pulko štabo karininkams. Taip pat paaiškėjo, kad aš ne pirmas ir ne paskutinis tapęs tokia auka.

Lageryje be medicininių reikaliukų teko tvarkyti higieninius

ir kulinarinius dalykus. Į didelius katilus tekdavo pridėti ir šviežių dilgėlių, kad valgį pagardinti vitaminais. Kaip gydytojas, tikrinantis kareivių maistą, visada buvau sotus. Kareiviški pietūs man visada gerai tikdavo. Milžiniški valgiui gaminti kariški katilai, kaip apversti varpai. Ar jie tik valgiui gaminti, o gal ir sielai raminti, ir pavojui skelbti. Provoslavų varpinėse jie skelbdavo totorių ordų puolimus. Šių beveik laukinių pulkai šimtmečius šeiminkavo Rusijos platybėse. Totorių chanatai buvo plačiai užvaldę ir kai kuriuos Sibiro plotus.

Visur yra tikrų ir gerų žmonių. Tačiau žmogus žmogų dažnai ne iš karto pastebi ir supranta. Meilė iš pirmo žvilgsnio taip pat gali žlugti. Kas gydo kūną ir sielą ar visada suprantame? Jei žmogus žmogaus nesupras, ar jie išliks? Ar kada nors įsivyras harmonija? Ar liks begalinė Gamta su savo galiomis abejinga? Kur dvasios maisto varpai? Nesubrendęs blogas žmogus gali sutrypti bet kokią kultūrą ir pats save. Žmogus dažnai pasiduota savanaudiškumui ir tuščiai garbei. Aplinkui tikros meilės ir darbo nedaug. Kritika nesibaigs, bet ji dažnai beprasmiška. Žmogus gali virsti angelu ir velniu. Daug gyvenime mačiau ir pažinau, bet ką galutinai atradau? Kelio galo nėra – valdo Gamta. Manau, kad gyvenime nemažai pergyvenau ir valios dėka nemažai dvasinės ir fizinės nepriklausomybės įgijau. Padėjo mano valingas visapusiškas pasiruošimas, bet lėmė Dievas - Gamta ir geri žmonės (mokytojai, mama ir kt.) ir taip pat mano antra siela – knygos. Skamba galingi dvasios varpai, tai ne kariški katilai, kurie taip pat kai ko išmokė.

Stažuotė Rygos apygardos karo ligoninėje

Aktyvų darbą tankų motorizuoto pulko medicinos punkte Panemunėje ant Nemuno kranto ir ryšius su Kauno karine ligonine prie ramios Karmelitų bažnyčios sovietmečiu apvainikavo pasiūlyta trumpa stažuotė neramios, bet įdomios Rygos didelėje karinėje klinikoje. Ar tik tada nesugalvojo karinė vadovybė mane ruošti karo chirurgo hospitalyje, nes žinojo, kad buvau pradėjęs dirbti civiliniame gyvenime onkologu chirurgo ir skubiai ruošiausi aspirantūrai Lietuvos Mokslų Akademijoje. Aplinkiniai kariškiai gerai žinojo, kad buvau priimtas į aspirantūrą.

Į Rygos karinę kliniką įprastine kariška tvarka buvo surinkta

daugiau kaip 30 karininkų - gydytojų, turinčių įvairų profesinį patyrimą ir karinius laipsnius. Tai buvo gydytojai atvykę specializacijai iš visos plačiosios Tarybų Sąjungos karinių dalinių. Tarp jų buvo ne tik iš Ukrainos, Kaukazo šalių, bet ir iš kitų prie plačios diktatorinės Sovietų Sąjungos „savanoriškai“ prisijungusių respublikų, taip pat iš Pabaltijo. Apgyvendino mus pačios klinikos teritorijoje Rygos centre ir suguldė į dideles bendras hospitalio palatas. Galėjome bendrauti ir dalintis įspūdžiais po pamokų ir darbų tiesiog gulėdami lovose ir stebėdami vienas kitą įpročius. Ilgai neužmigdami stebėdavome, kaip gerokai pavėlavę ir kartais išgėrę pavieniai palatos kolegos grįždavo iš triukšmingo naktinio miesto pasilinksminimų. Ligoninės pakankamai didelė teritorija palyginti anksti ir aklinais kariškai buvo uždaroma. Ją supo medinė aukštoka tvora. Pavėlavusiems naktį grįžti į tokį hospitalį karininkams tekdavo lipti per tą tvorą vienas kitam padedant.

Artimiau buvau susidraugavęs su kiek vyresniu už mane kapitonu iš Kijevo. Tas kresnokas su aptrinta uniforma kariškis nešiojo storus su daug dioptrijų akinius, o be jų beveik negalėjo matyti ir gerai judėti. Mes su juo laisvomis valandėlėmis skubėjome prie Rygos įlankos jūros pasimaudyti ir ant smėlėto kranto įdomiai pakalbėti. Tačiau mūsų poelgiai prie vandens truputį išsiskyrė. Aš jūroje plaukiodavau laisvai net jai stiproki banguojant, bet nenutoldavau nuo kranto be rimtesnio reikalo. O kapitonas, priešingai man, mėgdavo tiesiai plaukti gilyn į jūrą ir taip toli, kad aš sėdėdamas ant kranto beveik jo nematydavau ir galvodavau – kas būtų jei jis pamestų akinius, ar matytų kaip sugrįžti. Draugužis kapitonas, kurio vardą pamiršau, kartais būdavo taip toli horizonte, kad aš jam ir prireikus padėti nesuspėčiau. Tos specializacijos metu mes gerai susipažinome su Ryga ir jos gyvenimu. Aš pradėjau net latvių kalbą truputį suprasti. Visada laukiau tokios progos ir ankščiau. Tai yra mes su latviais ne tik tautiniai susirišę „broliai“, bet ir mūsų kalbos labai artimos – atrodo, daugiau negu pusė žodžių yra beveik lietuviškų. Mūsų Vilniaus universitetas jų kalbai atsirasti nemažai nusipelnęs.

Apskritai, specializacija su praktika buvo gerai organizuota. Hospitalio kariškiai gydytojai mums ne tik leisdavo savarankiškai atlikti kai kurias procedūras, bet paragindavo tai daryti patiems. Man neteko pabaigti šios specializacijos dėl atleidimo iš kariuomenės.

Tai ko daug kartų anksčiau atkakliai reikalavau pagaliau įvyko. Specializacijos metu spėjau pabūti tik dviejuose skyriuose – pūlingos chirurgijos ir urologiniame. Tuomet dar kietu kateteriu sėkmingai atlikau šlapimo pūslės tyrimus ir teisingai diagnozavau pakitimus. Neretai teko atlikti tiesiosios žarnos tyrimus tik pirštu. Negaliu pamiršti atvejo, kai vienam sveikai atrodančiam ir apypilniam inžinieriui pirštu tiesiojoje žarnoje nustačiau tik pradėjusį piktybiškai keistis polipą ir ryžtingai apie diagnozę nelaukdamas kitų tyrimų pareiškiau skyriaus vedėjui, kad pacientą reikia skubiai operuoti.

Rygos karinės specializacijos metu prasidėjo Sueco kanalo karas. Mūsų karo gydytojų būrys išgirdo gandą, kad Rygos uoste mūsų laukia paruoštas laivas gabenti į tą kanalą. Tuo būdu, aš galėjau būti ne tik neatleistas tą lemtingą metą iš kariuomenės, bet ir visai negrįžti namo į Kauną. Laimė šį kartą mūsų neapleido ir mes neišplaukę galėjome tęsti specializaciją, o mano svajonė netikėtai virto darbinga ir kūrybinga ateitimi jau civiliniame gyvenime. Pasiekiau tai, ką manau, galima geru ir atkakliu darbu valingai pasiekti ir likau pasyviu, bet apiforminau taip kaip galima sutvarkyti oficialiai pagal nuostatus, o ne nuolankiai maldaujant geresnio pažymio bei pareigų ir net kartais kišant dovanėles. Kartais darbinio užsiėmimo metu teko pastebėti padėtų ant suolų studentų ar gydytojų krepšelių ir brendžio butelių kaklus demonstratyviai iš jų kyšančius. Tai „baliukų“ šaltinėliai po egzaminų ir kt.

Garbės vardai yra įvairiai vadinami švietimo ir kitose organizacijose. Tokių vardų aš nei vieno, per ilgą gyvenimą ir nuolatinį darbą negavau ir neturėjau laiko kada apie juos galvoti. Per visus šalelės gerus ir blogus okupacijų laikus turėjau įvairių šviesių ir tamsių nepriimtų pasiūlymų. Matyt, trūko jiems reikalingų mano sutikimų, susijusių su partijų vykdomais svarbiausiais darbais, kurie, kaip greitai paaiškėdavo, ne kūrė ar statė, o baisiai bjauriai griovė ir naikino atskirų žmonių bei tautų gyvenimą ir likimus.

Vardan Lietuvos laisvės lietuviams reikėjo šventai per amžius kovoti. Žmonija skaičiuoja jau daug išnykusių geros kultūros ir garbingų tautų, o mūsų narsi vis atgyjanti Lietuva gyvuoja laisva ir minima daugiau, kaip prieš 1000 metų senovės raštuose.

Atleidimas iš kariuomenės pačiam reikalaujant

Į kariuomenę buvau pašauktas šlykščiai prievartiniu būdu ir turėjau pašaipiai įsakant pasirašyti, kad „savanoriškai“ noriu joje tarnauti. Jau tada supratau, kad pasitraukti iš jos bus labai sudėtinga ir sunku. Kantriai išsiuntinėjau ir įteikinėjau daug įvairių raštų aukštesnėms kariuomenės valdymo instancijoms, kad atleistų iš tos karinės vergijos. Dėl to kartais buvau laikomas lyg sovietinės santvarkos priešu. Pasiliuosavimą paspartino diktatorinės santvarkos susilpnėjimas. Kraugeriiui Stalinui mirus 1953 metais aš iš karto dar labiau suaktyvinau pasiliuosavimo veiklą. Kai kurie kariški viršininkai pagaliau suprato, kad manęs jie jau nepakeis, ir aš, būdamas onkologu civiliniame gyvenime, būsiu naudingesnis visuomenei. Atsirado gerų ir protingų kariškių vadų, kurie net padėjo tvarkyti pasiliuosavimo reikalus. Atleidimas iš kariuomenės mane pasiekė Rygoje esant minėtuose kariniuose gydytojų tobulinimosi kursuose. Aš taip ir nespėjau jų pabaigti, nors pabuvojau keliuose geros karinės klinikos chirurginiuose skyriuose. Tikriausiai, kad jau buvau ruošiamas tapti hospitalio chirurgu. Būtent tam jau kurį laiką ir ruošiausi, kad galėčiau visiškai palikti motorizuotą tankų dalinį. Grįžęs į Kauną atsisveikinau su Panemunės niūromis kareivinėmis ir gretimo pulko gydytojais, su kuriais jau buvome susidraugavę ir džiaugėmės, kad nepatekome į Budapešto sukilimą, kaip gretimas desantinis pulkas, kuris jį malšino.

Tačiau, kaip sakoma, civiliniame gyvenime manęs nelaukė pyragai. Su visomis ėmimo į kariuomenę įžangomis pradingo tikro medicininio gyvenimo beveik šešeri metai. Kai kurie medicinos pareigūnai manė, kad esu nebetinkamas klinikiniam darbui ir pradėjo siūlyti organizacines pareigas. Kauno klinikose ir medicinos tyrimo ir mokymo institutuose tebešeimininkavo sovietiniai partiniai vadovai, dėstytojai ir kiti parsidavę pataikūniški veikėjai. Jie atsisakė priimti nors trumpam stažuotis, kad atnaujintčiau medicininės žinias ir prarastą patyrimą tinkamai dirbti gydytojo onkologo darbą. Atrodo, kad buvo ir tokių, kurie mane gerai pažinojo ir net atitinkamos konkurencijos bijojo. Dalis iš jų buvo įsidarbinę ne pagal gerą, profesinį pasiruošimą, o korupcinius ir kitokius ryšius. Kai kurių dirbančių klinikose specialistų giminaičiai buvo Kauno valdiškų įstaigų atsakingi pareigūnai.

Teko pačiam intensyviai ieškotis, kur įsidarbinti chirurgu. Pagaliau priėmė į eilinę Kauno miesto antrąją ligoninę (buvusi žydų) eiliniu „purvinu“ chirurgu, kaip truputį iki kariuomenės dirbusį šioje srityje. Vėl sunkus chirurgo darbas su dideliais priėmimais (daugiau kaip 50 ligonių per 5 valandas) ambulatorijose. Stacionare didelės palatos, kuriose buvo po dešimt pūlingų, vadinamų „nešvariais“ ligonių. Dažni naktiniai budėjimai operuojant įvairius sužeistus ligonius iš viso didelio miesto. Dažniausios buvo galvos ir veido žaizdos, bet pasitaikė ir įvairių galūnių amputacijų.

Tačiau buvo ir tokių gydytojų, kurie išvengė ne tik kariuomenės, bet ir panašaus darbo, kokį man teko dirbti. Jie pasirinkdavo ką operuoti, turėjo mažas (po 5- 6 lovas), vadinamas švariomis, palatėles. Mums teko dirbti tokius chirurgo darbelius mažuose perrišamuose kambarėliuose, kada maišosi pūliai su krauju ir išmatomis sužeistiems ar peršautiems į pilvą. Teko operuoti bet kurioje kūno vietoje ir ambulatorijos sąlygomis. Apie jokiais onkologines aspirantūras negalėjau vėl net pagalvoti, o tokią juk teko palikti prieš išeinant į kariuomenę ir suteikti galimybę vietoj manęs kitam išvykti į Leningradą. Jau dirbant Kaune chirurgu, kaimynui labai paprašius teko ir jo karvytę operuoti, jos kaklą sutvarkyti, padarius didelį pjūvį daug pūlių išleisti. Teko ir „politinių operacijų atlikti, t.y. namų sąlygomis paaugliui kelio sąnarį chirurgiškai gydyti. Šis vaikas slapstėsi, nes jo tėvas, buvęs Lietuvos policininkas, buvo išvežtas į Sibiro lagerį.

Vėl darbavausi, kaip buvęs karo chirurgas, kariuomenės desantininkų operacinėje. Tuo pačiu laiku visais būdais stengiausi neužmiršti pradėtos mokytis onkologijos, nes ruošiausi toliau dirbti šioje srityje ir pinti sunkią, bet vertingą ir įdomią ateitį.

1957 metais buvo pradėtas organizuoti senai numatytas Onkologijos mokslinio tyrimo institutas, kad šalyje būtų plėtojama onkologinė pagalba gyventojams. Tam buvo skiriama nemažai dėmesio jau tarpukario Nepriklausomoje Lietuvoje. Tuoj po karo užsienio lietuviai tam reikalui buvo atsiuntę reikmenų institutui kurti. Tačiau Lietuva jau buvo Sovietų Sąjungos okupuota. Sovietinis Sveikatos apsaugos ministras, tuo metu dirbęs antraeilėse pareigose Eksperimentinės medicinos institute, pasinaudojo proga ir naujai organizuojamo Onkologijos instituto direktoriumi paskyrė Eksperimentinio instituto savo laboratorijos, kurioje dirbo, gydytoją eksperimentatorių, kuris ką tik buvo Leningrade

apsigynęs kandidatinę disertaciją ne onkologijos klausimais. Tas direktorius pirmiausia į naują institutą priiminėjo pažįstamus gydytojus – ne onkologus, norinčius tapti mokslininkais, bet kartu neatsisakė ir buvusių onkologų. Jam priimti mane, kaip buvusį Šiaulių onkologą, jie ir pasiūlė. Tačiau manęs, kaip buvusio karo gydytojo, jau nepriėmė į klinikinį darbą, bet pasiūlė vadovauti organizaciniam metodiniam kabinetui. Teko priimti šias pareigas galvojant apie ateitį ir mokslinio darbo galimybes. Galvojau ir apie sugrįžimą į aspirantūrą. Tam turėjo didelės įtakos ir senos motinos globos artumas bei Vilnius, o ne Sachalinas, kaip grąšino, kai kurie kariniai viršininkai priverstinai apiforminant mane į kariuomenę.

Medicininis gyvenimas nešant karo gydytojo kuprą

Karo gydytojo kreiva kupra man buvo jau visam gyvenimui prisegta, kad ne tik sovietiniai, bet ir kiti veikėjai, tuo savanaudiškai arba prasmingai pasinaudotų ir mano veiklą atitinkamai apribotų. Taip įvyko ir nieko nuostabaus nenutiko. Tačiau pasiduoti nesirengiau ir stengiausi vykdyti nepriklausomai ir papildomai man reikalingus įdomius, prasmingus ir mielus vėžio epidemiologijos, profilaktikos bei organizacijos tyrimo darbus. Siekiau kuo daugiau mokslo pasiekimų įdiegti į praktiką ir kurti kovos su vėžiu ateitį – žmogaus vėžio priežasčių atskleidimą ir realią jo profilaktiką.

Su klinikiniais reikalais, paskutinėmis onkologinių ligonių palatomis bei chirurginėmis operacijomis palaipsniui atsisveikinau. Paėmimas į tą nelemtą kariuomenę gerokai pakeitė mano mokslo ir praktikos planus. Dėl meilės, patirties ir materialinės pridurties papildomu laiku dirbau antraeilėse pareigose, o tarp jų kartais dar ir klininius darbelius. Priminėjau ligonius ne viename Vilniaus miesto ligoninių onkologiniame kabinete, pavyzdžiui, Trečiojoje ligoninėje bei Personalinių ligonių poliklinikoje. Ten ir kai kur kitur nežinojo, kad aš buvęs “apdorotas” karo gydytojas ir vertino pagal atliekamą darbą. Dviejose Vilniaus miesto poliklinikose dirbau onkologinio kabineto vedėju ir sėkmingai tariausi su kitais specialistais diagnostikos bei gydymo klausimais. Tarp jų buvo gerų

chirurgų ir terapeutų, su kuriais ilgai palaikiau dalykinius ryšius ir draugavome. Buvo ir tokių gydymo įstaigų, tarp jų ir onkologinių, kurių kai kurie administracijos pareigūnai nenorėjo, kad aš grįžčiau dirbti į kliniką ir vėl, kaip praeityje, nesutiko priimti į kliniką nors truputį pasistažuoti. Aš jiems buvau lyg miręs onkologas chirurgas. Ypač gerai susipažinau su Vilniaus įvairių specialybių gydytojais, kai vieną vasarą mėnesiui priverstinai nustatyta tvarka, per karinį komisariatą pašaukė į Vilniaus karinį miestelį, vadinamą Šiaurės miesteliu, ir paskyrė vadovauti daugiau kaip dvidešimties Vilniaus gydytojų kuopai pravedant jiems karinės medicinos užsiėmimus. Mat aš buvęs kadrinis karo gydytojas. Taigi, tuos gydytojus teko rikiuotėje koją į koją ir su daina ne tik į valgyklą vedžioti. Teko gydytojų kuopai kartais ir nenoromis man, kaip jos vadui, paklusti. Man pačiam teko štabe peržiūrėti slaptą medžiagą ir pravesti instruktažus bei pamokas. Pagal aplinkybes ir pageidavimus bei atsižvelgiant į gerą mokymąsi aš kartais sutrumpindavau užsiėmimus, bet ne visi tai vienodai suprato ir vertino. Teko ir griežčiau nutraukti jų pašalinius darbus per pamokas. Pavyzdžiui, grožinės literatūros skaitymą. Gerai, kad toks akiplėšiškas atvejis buvo tik vienas. Teko iš jo atimti knygą ir kaip mokykloje persodinti į pirmą suolą. Tas gydytojas jau buvo tapęs net moksliniu darbuotoju, o tarp mūsų buvo tik „kareivėlis“. Jis vėliau man jau civiliniame gyvenime prikišo, kad aš stengiuosi per gerai kariškai tarnauti. Tačiau malonu, kad vėl tokia pastaba buvo vienintelė gyvenime. Bendrai, su visais sugyvenome gerai ir net draugiškai. Dauguma suprato tikrą padėtį ir mano norą jiems pagal galimybes padėti. Be to, aš buvau dar ir laikinas „medsanbataš“ (medicinos bataliono vadas) už kadrinį majorą, kuris truputį buvo susirgęs (širdelė negalavo). Man tekdavo kuopos gydytojus pagal nustatytą tvarką išleisti į miestą ir į namus. Dėl to teko pergyventi didesnių ir mažesnių nemalonumų. Kartais žmonos, nesulaukdamos išleistų savo vyrų į namus, skambindavo man klausdamos kur jie dingo. Galėjo būti, kad jie netikėtai paklydo tarp kelių moterų. Tarp gydytojų pasitaikė keletas labiau išdykusių. Laisvalaikiu jie dingdavo iš kareivinių pasikasę po tvora, kaip mes maži vaikai pasikasdavome po futbolo stadiono tvora, kad be bilieto patektume į vidų iš arti pažiūrėti rungtynių. Kartą įvyko rimtesni dalykai, ir man teko pasiaiškinti kariuomenės vadovybei. Trys gydytojai nusidangino iki Užupio ir gerokai išgėrę uniformuoti pradėjo dainuoti bei garsiai rėkauti

vokiškas kariuomenės komandas ir pasisveikinimus. Juos sulaukė patruliai, o mane vėliau iškviatė pasiaiškinti. Gerai, kad viskas baigėsi laimingai.

Reikia pridurti, kad mane į kai kurias onkologines konferencijas išleisdavo dalyvauti net tarnaujant reguliarioje kariuomenėje. Per tuos mėnesinius ir kitokius karinius laikinus apmokymus taip pat pasitaikė onkologinių konferencijų. Į jas mane taip pat išleisdavo. Per minimus mėnesinius užsiėmimus mane išleido į didelę konferenciją mieste ant žymiosios Rusijos upės Volgos. Po vertingos mokslinės dalies konferencijos dalyvius pakvietė paplaukioti šventiškai iškilmingu laivu ir bendraujant pasilinksinti. Ta konferencija turėjo ne vien dalykiškų pasekmių tolimesniame gyvenime. Su jos dalyviais vėliau teko susidurti ir bendrauti įvairiuose onkologiniuose renginiuose bei institutuose ir civilinėje aplinkoje.

Kariška uniforma ne tik trukdydavo. Gyvenimas kariuomenėje sukosi ne vien gydytojo proziniais, bet kartais ir poetiniais ratais. Tarnaudamas karo gydytoju ir gyvendamas vienas tarp tikrų paprastų rusų žmonių juos giliau pažinau ir su Rusija susipažinau. Patyriau su jais ne vien sunkumus ir trūkumus. Visapusiškai Rusijos liaudį pažinau ir su ja draugiškai gyvenau. Karinė tarnyba bendrauti netrukde. Kalbą taip išmokau, kad pagal ją jau neatskirdavo, kad aš ne rusas. Daug aiškinti netekdavo, kad esu lietuvis ir tokiu visada būsiu. Karininkai rusai man padėdavo tarnauti. Tiesiogiai ir netiesiogiai neformaliai susipažinau su rusų kultūra ir mokslu. Tai ne vien Tolstojaus, Dostojevskio, Mendelejevo ar kosmoso užkariautojų tauta. Visumoje galėjau geriau palyginti Rusijos gyvenimą su kitų pasaulio valstybių bei tautų gyvenimu. Težydi nuostabiais žiedais ir skleidžia gėrio ir grožio spindulius visuotinis tautų vainikas visame pasaulyje. Tvirtai įsitikinau, kad žmogaus gyvenimas gali ir turi tobulėti įvairiomis sąlygomis, kryptimis ir visur – iki visatos. Prieštaringoje žmonijos raidoje ir jos istorijoje nelengva atskirti gyvenimo kūrimą nuo beprasmiško jo griovimo. Kariškiai gali ne tik su ginklu rankoje kovoti už žmogaus laisvę, kuri su meile idealiai turėtų amžinai gyvuoti žvaigždėtoje saulės erdvėje. Karo gydytojui tegu užauga nauji fizinės ir dvasinės pagalbos sparnai. Žmogus neturėtų žūti jokiuose karuose, o triumfuodamas galėtų pasiekti laisvės ir meilės svajones.

Aerodromo kryžkelė - dar ne gyvenimo pabaiga

Atviras sunkvežimio kėbulas ne lopšys, bet aš, kai buvau karo gydytojas jame praleidau daug laiko įvairiais atvejais. Tamsoje ir šviesoje, žiemą ir vasarą jame ne ilsėjausi, o darbavausi, kaip įmanydamas sukausi. Lopšyje gyvenimą pradėjau, o gal jame jį ir baigsiu? Žmogus visą gyvenimą turi būti karys. Kas ir kaip gyvenimą kurs? Galutinė, aiški ir suprantama išpažintis gyvenime reta.

Kai, buvusieji pasmerkti mūsų šalies okupantai mane prievarta apiformino karo gydytoju, aš buvau jaunas ir stiprus, pakankamai užgrūdintas skautas. Sode piktžolės ravėjau, o gyvenime nuolat budėjau. Gyvenime žmogus turi išmokti daug pakelti ir pasiruošti, kad klastingi priešai jo neįveiktų. Netikėtoms nelaimėms buvau pakankamai atsparus ir atlaidus. Nepražuvau. Ačiū likimui ir žmonėms, kad nemažai supratau ir atradau. Gyvenimo prisiminimai niekada nesibaigs. Aš prie jų kai ką pridėsiu ir aiškinti paslaptinius reiškinius bandysiu. Mokytis nenustosiu ir ant sparnuotų žirgų josiu.

Į pagrindinę Ostrovo aerodromo kryžkelę daug siaurų ir slidžių kelių ir keliukų įsiliejo. Jie nuo bombonešių ir patrankų vietovių vingiavo į platesnius kelius. Keliuose ne tik gyvulėliai, bet ir žmonės buvo sutrinami – įvairiai sužeidžiami ir užmušami. Atvirame sunkvežimio kėbule dažnai važiuodamas, aš asmeniškai ratų traiškomus kaulelius girdėjau ir žūstančių vištelių garsai aiškiai skyrėsi nuo po ratais patekusios neatsargios avytės aimanų. Nelaimių skirtumus jaučiau ir įvairiai į juos reagavau. Neretai teko rimtai rizikuoti ir nelaimių nebijoti. Rizikuojant teko ir kai kurias saugumo ribas peržengti, nors to reikėjo vengti. Negaliu užmiršti iššokimų iš važiuojančių sunkvežimių kėbulo. Į savo darbo postus prie aerodromo, mes, kariškiai, neretai važiuodavome ir ne savo dalinių sunkvežimiais, kad netektų ilgai laukti autobusų ar kitų susisiektimo priemonių. O svetimi vairuotojai kartais nenorėdavo mūsų reikalingoje vietoje išleisti. Tada mes juos pristabdydavome savo karišku universaliu paltu, kurį palaipsniui nuleisdami užklodavome ant priekinio lango stiklo, kad vairuotojas kelio gerai nematydamas sustotų ar nors pristabdytų. Tokiu būdu

iššokant iš sunkvežimio laiku atsidurdavome reikiamoje darbo vietoje. Tačiau pagal aplinkybes tekdavo panaudoti ir kitą išbandytą kėbulo palikimo būdą. Rankomis pasikabindavome ant kėbulo užpakalinio krašto, kad ištiestomis kojomis vos nesiektume žemės, ir laukdavome kada vairuotojas pristabdys mašiną, o tai dažniausiai įvykdavo ties posūkiais. Sulėtėjus greičiui stipriai atsispirdavome nuo sunkvežimio ir nušokdavome į šalikelę. Tuo tarpu, ypač žiemą kelias neretai būdavo slidus ir kartais užpakalyje net atvažiuojanti mašina pasimatydavo. Visą tai asmeniškai pergyvenau ir patyrimo įgijau. Tuo būdu, kariuomenėje rizikingo vyriško sporto pakako. Savo grėsmingo likimo skautiškai neišsigandau ir iki šiol laimingai išlikau. Pakankamai gilioje senatvėje gyvenimą toliau bandau ir per paskutinį skautų suvažiavimą Vilniaus karininkų ramovėje, kai su jaunimu bendravau, į naujai išrinktą tarybą patekau. Žmonių gyvenimas Gamtoje yra amžinas.

Gediminas Taika
Karo gydytojas šaltajame kare

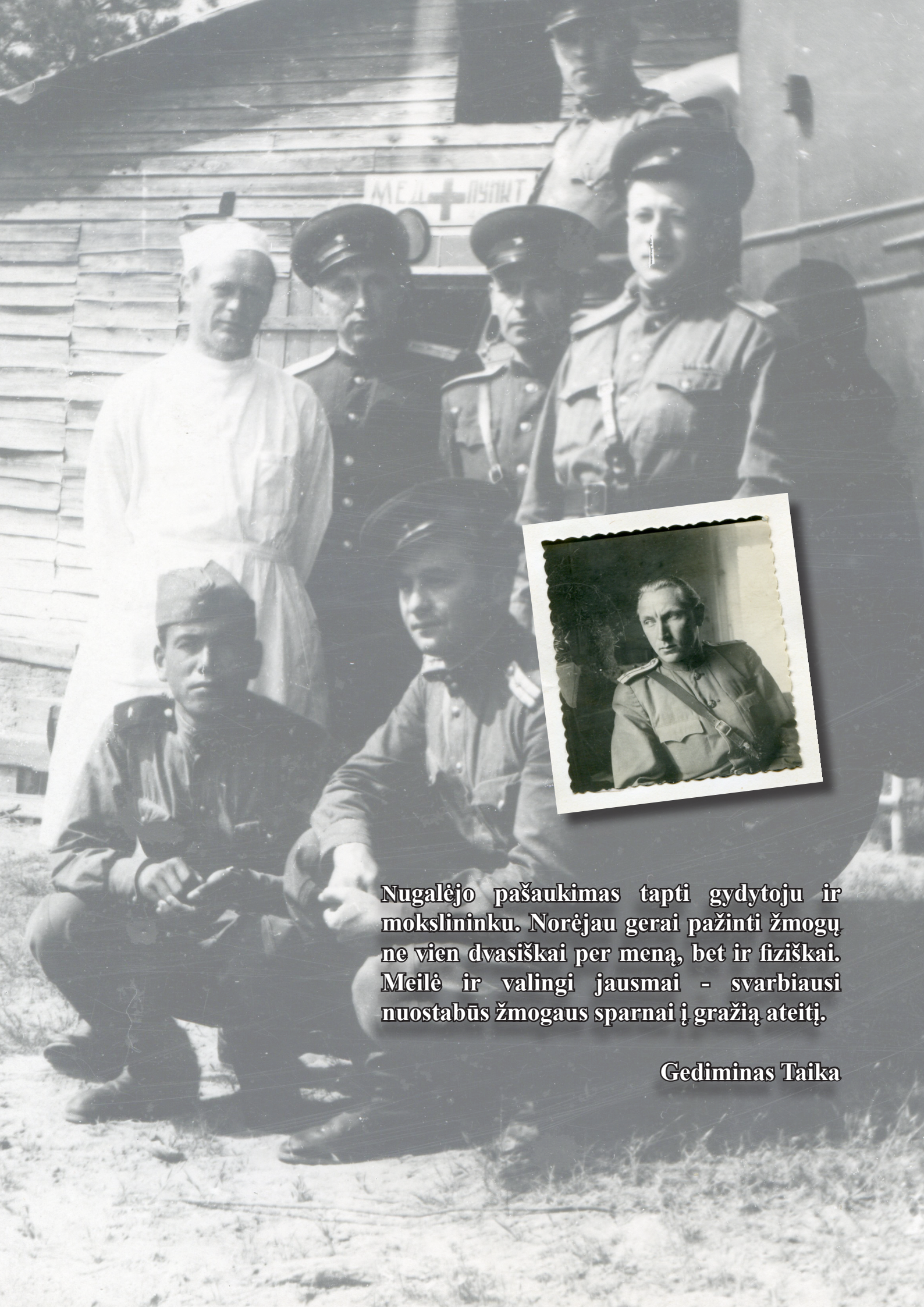
Redaktorė Janina Valančiūtė

Sumanytoja Regina Vaišvilienė

Maketuotoja Ingrida Bučionytė

Nuotraukos iš asmeninio autoriaus archyvo

ISSUU el. leidinių platformoje paskelbta 2016 metais
Lietuvos medicinos biblioteka, Kaštonų g. 7, 01107 Vilnius

Nugalėjo pašaukimas tapti gydytoju ir mokslininku. Norėjau gerai pažinti žmogų ne vien dvasiškai per meną, bet ir fiziškai. Meilė ir valingi jausmai - svarbiausi nuostabūs žmogaus sparnai į gražią ateitį.

Gediminas Taika